

den valamirevaló fiatal emberek ki volt téve. Még a negyvenes évek mozgalmaiban került az irodalmi s a közélet sodrába s a szabadságharcot Szemer Bertalan oldalán, mint a belügyminiszterium tisztviselője élte végig. Mint szegénysorsú földművesek fiának, neki is meg kellett küzdenie a kezdő író elé tornyosuló akadályokkal, amelyek akkor, az ötvenes években, a politikai elnyomás és a szűkös viszonyok közt még súlyosabbak voltak, mint ma. Ő a maga egyszerű, nyugodt módján törte meg a maga útját; tanulmányait, munkáját, a korabeli fiatal költők lármas versengéséből félreállva. Már ekkor is feltűnt higgadt szerénységével, belső harmóniájával, melylyel viselkedésének nyugodtsága is egyezett, s mértékártózlásával. Tehetségén kívül, melyet korán felismertek és elismertek, ennek is része volt abban, hogy bele jutott abba az írói körbe, a mely az akkori magyar irodalom legnagyobbjaiból alakult s melynek hallgatóságosan elismert feje Arany János, harciosa Gyula Pál volt s a melynek döntő szerepe jutott a magyar irodalom irányításában. Személyes barátság s a költői törekvések hasonlósága legközelebb Tompához juttatta; költészete Tompához mutat leg több hasonlóságot s a visszaemlékezés óráiban, ha ifjúságának társaira került a szó, Tompa Mihályról szólott a legmelegebb hangon.

Olyan korban töltötte ifjúságát és férfikora elejét, a melyben pusztán kortársnak lenni is dicsőség s ő e mellett mindig ott állott ama kor legjobbja mellett. Nem volt harcoss szemle, mint Gyulai, oly sokoldalú sem volt, mint Szász Károly s így szereplése nem vert oly széles hullámgyűrűket az irodalomban, mint e kortársai és barátai. De költői munkájában ugyanazt a szellemet fejezte ki, mint

ők s ha kellett, helyt tudott állni a maga igazért. Egyik meggyökeresítője volt annak a hagyománynak, a mely Petőfőből és Aranyból kiindulva uralkodó szerepre jutott a XIX. század második felének magyar irodalmában s a mely épen, mert ily erős hagyományra lett, mint a magyar költői szellem egyedüli lehetséges nyilvánulása élt a kortársak tudatában s a maga idejében csakugyan teljesen meg is felelt a magyarság vezető elemei életmódjának, gondolat és érzéskörének.

Lévay csak a líra terén vett részt ennek a hagyománynak megalapozásában. Lírájának épen abban volt az ereje, hatása és népszerűsége, hogy híven fejezte ki az akkori művelt magyar emberek többségének lelki életét. Ragaszkodás a vidékhez, melyben gyermekkorát és ifjúságát töltötte, a természet idilli képein való melancholikus elmerengés, szenvedélyek és az élettel szemben tapasztott kíváncsi dolgában fegyelmezett önmérséklet, melynek alapelve a horatiusi arany középut, öntudatos és önéreztetés hazafiság, a mely tartózkodik a lármas, szónoki frázisoktól, szerelem bizonyos szemérmes tartózkodás, a mely egyfelől ugyan kevés hangúvá, de másfelől erősen férfias teszi a szerelmi lírát, a magyar vidéki élet szemléleti köréből vett képek, — ezek azok az elemek, a melyekből Lévay költészetének anyaga össze van téve s a melyek népszerűvé tették, mert a korabeli magyar életről fakadtak s azt fejezték ki, a mi a korabeli magyar intelligencia nagy többségének lelkében öntudatosan vagy öntudatlanul benne élt. A formában, a kifejezés módjaiban egyszerű nyugodtság, minden szereltségtől, genialis nagyzólástól való tartózkodás, férfias ösztönesség ennek a tárgykör és formák dolgában nem épen gazdag, de nemes és elő-

kelő lírának a fő jellemvonásai. S Lévaynak élete is olyan volt, mint költészete: egyszerű, nyugodt és munkás. Mint tanár, mint egy virágzó vármegye tisztviselője, majd közigazgatásának feje, mindenütt híven betöltötte tisztjét.

Élete végső szakában lírája egy új eadem gazdagodott, olyan elemmel, mely az irodalmakban, különösen a lírában a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Az akkor sajátos költészete ez, a melyben a költő mind jobban elvesztve a jelennel való kapcsolatokat, a múltba fordítja vissza szemét s a visszaemlékezés melancholiájával telik el. Lévay költészete ez a része is derült és nyárias, olyan, mint egy a lenyugvó napról még egyszerű, meleg sugárral bevilágított júniusi este, a mikor már harmatosan kezdek lezárni szirmaikat a kert virágai s a bokrokban szól a madáréneke, a mikor minden mutatja már az éjszaka közelétét, de mindenben ott ragyog még búcsúzkodva a nappal öröme. Gyulaival együtt olyan teljességben nyilvánul ez az öregkori líra Lévay költészetében, mint talán sehol másutt.

Lévay jól takarékoskodott élete adományaival: megőrizte a normális emberi életet túlhaladó korban is minden kincsét. A mai gyorsan élő kor embere előtt szinte csodaszámba megy ez a mindvégig megmaradt harmónikus természetesség, az életerőnek ez a kimeríthetetlen buzgása olyan életkorban, a melynek minden órája már Isten különös ajándéka. Az ilyen élet s az ilyen öregkor méltó az ünneplésre. Mi is hozzá akarunk járulni az ünnepekre a magunk üdvözlésével: Lévay Józsefben legreggibb költő-munkáitunkat ünnepeljük, a kinek költői pályája jelentékeny része lapunkban folyt le s a ki maig is megőrizte lapunk iránt mindenkor oly kedves szeretetét és hűségét.

Schöpflin Aladár.

SZÍNEK ÉS ÉVEK.

REGÉNY. IRTA KAFFKA MARGIT.

(Folytatás.)

Egy másik bolond magánosan élt itt és egész életében sohse váltott szót paraszttal, csak a kutyakorbácsot suhगतotta köztük; de a nagy koleravilágban minden haldoklónak maga fogta le a szemét. «Minden Pórtelky fuzsitos!» ez közmondásképp járta messzi földön. Negyvennyolc után egy távolabbi, Tyúkodra átszármaszott ág bároságot kapott, jól meggazdagodott; de a valódi lápi Pórtelkyek rebellis nemzetesurai még sokáig erőlködtek, hogy megtagadják, lenézzék, semmibe-vegyék az elpártolt, «arúlo» rokonhadat. De a világ tovább folyt, feledett; a rang és több vagyon pedig megtette a magáét. Lám, Melanie bárónő főispánné ma... Az itt-maradtak közt pedig lassan oszlott, osztályolódt az ősi, drága-jó, gazdag föld, testvéreket kellett kielégíteni, lányokat férjhez adni; már zsidókézen is volt egy szép telek a gencsi oldalon. Az én apám volt az első, a ki elszakadt hazuról, Patakra ment jogásznak és ügyvéd-ségbe fogott. Bizony, hallottam suttogni itt-ott, hogy nem igen ismert irgalmat; nyúzta, a kit lehetett; holmi boldogtalan asszonynepek, tán kofák, egyszer letérdeltek a porba a szinyéri piacon a kocsija előtt és úgy átkozták meg énekm emelt öklüket ráva még a maradékát is... Istenem, ez így volt! A hármunk kis jussát meg az anyámét pár esztendő alatt szedte jóformán össze; akkor érte utól az ital mániája, tán csak éjszakai ebrenléthez, munkához erősítette magát a szeszszel eleinte... Rákaptott, nem bírta, esztendőre vége volt... Ábris bátya meg azalatt elvett igen-messzi földről valami gazdag és csunya lókupecz-leányt, azzal visszaváltottak, összevásároltak rendbehoztak itt mindent; de senki sem látott a kártyájába egészen. Előzvegyült rég, az egyetlen leánya Pestmegyében volt férjnél. Ő meg az utolsó esztendőben már zombékkfede, vilázlati földeket is vásárolt bolond-olcsón. «Vén hunczut az!» — mondogatták észbekapva az emberek, mikor egy időben sűrűn kezdett bejárni a megye-bizottságba, és a szegény uratam hirtelen pál-

fordulással «kedves öcsém»-ezte, látogatta az alispán-jelöltsége idején. Most, mondják, Melanieval atyafisodik nagyon; és lám, a nyáron már vizimérnököt ké szállításra hozza a vármegye és kiépült a szekérút Szinyér felé az eltszított mly-réteken át. Egy órát mentem mindössze kocsin; szinte hihetetlen volt ez! Piciny koromban, emlékeztem, hajnalról délutánig rászótkant és kétszer kellett átkelni kompon; akkor még megkerülte az egész Szamoskőzt, a ki Pórtelkyre igyekezett.

Ábris bácsi az ámbituson csibukolt, a mikor megérkeztem; egy szolgáló aludtetejet hozott fel nagy cserépbögrekben, mázas tányérokat és fakanalakat.

Van ezüst is néhány pár, majd előkeresheted, bár Julia jóformán mind elborította már, a mi az anyjác volt. Én meg nem igen vásárolok, tudod, azelőtt tíz esztendeig is alig húztam ki a lábam innét. Most vót egy kis sürvítés, igaz, míg a földigazítást kijártam; itt kezdik legelőbb, a grófi uradalommal meg a Kendyekével egyszerre!... Na, azért nem csóditem ide épen a Sisere hadját! Majd előszeded, majd meglátod, mi hol van! Nekem bizony így esk jól az aludtét!... Csuhaj, hűgöm! Az mind a te motyód? Láda kettő, — három kosár! Mi az istennyla van abba' mindbe? Csupa krinolín? Holtig se viselhesz itt el annyit! Kertbe, mezőbe bokorugrós kékfestő-szoknya kell!

Elsudálkozva néztem rá. Hiszen ő volt vagy kétszer az én házamnál Szinyéren, látta, hogy élek, hogy öltözöm. Tréfál most vajjon? Elkezdődtek sorjában a napok; hirtelen, sáros, esős ősz, pállott, nehéz ködök a vizes tájk felől, hosszabbodó esték, csend, és körültem csupa idegen ember. Csupa mord és bizmatlan paraszt, rideg és buta arczok, megrögzött, kedélytelen szokások ez esteleges házbán. S a nagy, rosszul fülő szobák esti némaságában, füstös olajlámpák alatt vastag szőrpamukból harisnyákat kötöttem, csizmába-valókat az öreg-úrnak. Szemben ült velem, a csibukját szivta;

a szopókával néha kétféle törtülte a nagy, fehér bajuszát és messzire kópött a padlóra. Néha beszélt is valamit, régi dolgokat, meg hogy ki, hogy s mint atyjafia a másiknak; ehhez néha előkereste a polczról a bőrbekötött, nyúttas Nagy Ivánt, abból böngészte a családfákat. Ha én beszéltem, nem igen figyelt rám, abba is hagytam rendesen. De így, hallgatva néha magamom éreztem az erős sötét szemé tekintetét. Lopva megnéztem ilyenkor az arczát, borzas szemöldökét, göbös, de szépvonalú, kemény sasorrát; nagy, dúsz fehér szakállát. Mennyi idő? Lehet vagy hatvanöt; de miért gondolkodok erre? A szél zörgette a pusztai kastély ablakát, a szabad keményen beszállalt a tőzeg énom pernyéje, zsongott, zizegett a csend, kinn a kutyák ugattak... Néha lopva szöktem le egy negyedórára a cselédházba, a hol a béresszonyok fontak, danoltak és egy-egy bevetődött, kóbor cigányasszony rongyos viganókért kártyát hanyt nekik. Fagygyas, bagószagú, furcsa-ábrás képeskártyából mondta a csiziót; nekem is olyankor. «Olyan irat tudok, ha megéti avel a kit szeret, soha többet, míg a világ, meg nem menekedik a keze közül, ha elveri is visszajön; meg is csalahja, kutyája lesz. Én csak főzök, főzök valamit, mikor zubog, itt terem az, a kit a szive kíván, pánatos ajtón, ablakon, becsik akár a keményen is!...» Sűgva lihegte a tarka hazugságát és kiforgatott szemé-fehérrébe világitott a piros tűzparázs.

— Ábris bácsi, — mondtam folytatottam, szinte felve, — ho nap be kell menni nekem Szinyérré! — Minek megint? Két hete voltál! — Az rég volt. Fűszer kell, mosdószippan, kávé, meg nekem is kótápanut, apróság. És hát a kocsisnak úgy nincs dolga! — Mit tudhatod te azt? Nincs dóg'a! Adhatok én neki dógot! Mire az a sok furikálás? Rend az? Nem jó az itthon főtt szappan? Elrontja a szépséget, ugyi? Szagos mosdókkal kentefitlni magad! Meg kávé, — káávéé, — mintha a jó kifejt-téj nem is volna jó! Hát

csak erigy, ha mán nem férsz a bőrdöbe!... Héjnye, az akasztófaraváló istenit annak a dögnök, hogy vonit! Nem oldták el?... Héj, az apátok hétéfnafütyülő!... Na, megajiatok!

De másnap benn voltam és kipanaszoktatóm és kisirtam magam és megpibentem a vállán valakinek, a ki még mindig úgy tudott megcsokolni és megsimogatni, mint valami drága, szomorúan becézett, törekeny kincses-jószágot.

Urísten, csak tavaszodna, tavaszodna már! Sohse lesz vége ennek a borzasztó télnek! Szakad a hó és kavargó, porzik a pusztá világra, betemeti az utakat, elvág, megszakít mindent. Ez a nagy, halottas vakféhérség! Valami, a mi mozog és nem ad hangot, néma, nesztelen, ijedelmes! És idebenn ugyanaz a csend, füstös lángok kormoznak, csak a kötötüm zörög és egy havas szakállú, tüzkő-szemű öreg egyre néz mereven engem... Vajjon ébren vagyok-e én most? Hátha csak álomkép mindez! Azt hiszem, borzasztóan ideges lehettem akkoriban.

Márczius elején engedett az idő, megdagadtak a messze vizek és egy darabig a sár miatt nem lehetett mozdulni. De legalább valami készülődés kezdődött, a faluból leveleket hozott ki a pósta; pallérokkal akudott, levelezett a bácsi, mert tatarozni készült a házat; és Juliát, a leányát is várta a nyárra két gyerekekével. Mintha jobbkedvű lett volna ő is, izgett-mozgott, szaporábban káromkodott.

— Sebesen, hé, a teremésit a kis bokátoknak, úgy jó a fehérszemly, ha mozogolódik! És a kis szolgálók megriszálták a ránczoszoknyás derekukat, arczukba húzták a keszkenőt, de kunczogra vihogtak össze és a kerek válluk vonaglott a csiklandós jókedvtől.

— Na né! Mennyi csillag van már, milyen tiszta az ég! Gyere csak, Magdi, nézd el! Ne bujj mán mindig a kuczikba, mint egy beteg macska! Na ládd-é, lehet én mellém is húzódni egy kicsit! Gyer idebb, na! Lelkem, be jó kis... — Pfuj!... Utálatos, undok vén!... Rögjön kiáltok!

— Ne bolondulj, hisz csak!... — Pusztuljon, alaváló! Ereszsen!... Nem szegyeilli magát!

— Jaj, de kényes vagy, galambom! Na, jó hogy tudom mégis, hogy nem mindenkivel ilyen rártatos a menyecske!

Undorodva, reszkette, nyomorultul ültem a szobámban és sirtam. Mi lesz már most? Mit fog szólni reggel? Borzasztó! Én nem tudtam, hogy az ilyen korú férfiak is...

Semmit sem szót, mintha semmi sem történt volna. Egyéből beszélt, parancsolgatótt, a hogy szokta, nyersen, kereken. Pár nap mulva aztán odalökte egyszerre az ebédnél.

— Na, jövő héten jönnek a pallérok. Hát itt a nagyháza csak három szoba lesz olyan, a mit nem bolygatnak, az nekem kell, meg a lányoméknak a nyáron. Hanem a gazdák régi háza üres most — azok a juhászékkal mennek együvé — hát azt lakhatód, ha tetszik. Egypár butort levitethetsz. Nem rossz hely az, soknak olyan sincesen!

Keményen, kirtartóan nézett rám, várta, hogy felcsantok, hogy sirok és panaszokodom és akkor megtörhet, megalázzhat. «Nem, — gondoltam, — egy szót sem! Jöjjön, a mi akar! Valahogy csak vége lesz egyszer.»

Szinte keserű, daczos örömen telt a szenedésben, a nyomorúságban már. Földes eselédházban kellett laknom és a régi, szép, tükrös és selyempárnás szalonomra gondoltam, a virágokra és a zongorára. A nagy tavasi esőkben az ágyamig csurgott éjszakán a víz és egyszer befolyt az alacsony hűsítő felé a zápor, zavaros szennyes víz tisztott a tapasztott padlón és felvetette az ócska asztalt, kimustrált székeket.

De szép, ragyogó hűsítő idő jött, száraz, napos napok, frissen kalandozó, jószágú szelek megint és a faluból haragszó hallatszott két egü, üde délelőttökön. Nagy sétékra indultam a hártába és a kereszttúlnál a Horváth bérkocsija várt... Nem volt semmi, senkim rajta kívül abban az időben.

Májusban megérkezett Julia a két kamaszos, pajkos gyerekekével. Nem volt hozzáam szeretettel; éreztem, hogy nincs kedvére az otlétem és hogy már messziről gyanakodott, félt Istenem, a vagyon miatt!... Hogy én majd úgy megkedveltetem magam az öreggel, hogy egyszer talán még osztoznia kell!... Ő, Isten ments, gondoltam, csak azt ne higgye, hogy erre pá-

lyázom. Ezentúl még hidegebb és tartózkodóbb voltam; és most már lassankint kihuzódott a kezemből a házi kormányzat is. Julia felül-vizsgált, szóvá tett mindent, én pedig nem intézkedtem többé olyasmiban, a mibe ő beleártotta magát. Nem akartam veszekedni, de két úrnő nem rendelkezhetik, — gondoltam, — és úgy is látható, hogy ez a szándékuk, és hogy megbeszélnek ezt ketten ellenem. Már egészen fölbiztatta az öreggel, Jő, magamtól nem megyek, nem szólok, nehogy elhireszteljenek, majd csak megérik ez magától. Lássuk, mit tudnak! Már alig beszéltem velük; de nagyon keserves, lelkegem zaklató, idegesítő állapot volt ez. A cselédkeket is ellenem hangolták. És magam voltam egy ilyen szövetséggel szemben.

Sokszor bolyngtam egyedül a réteket és ha találcára indultam hosszú, szép szürke köpenyben, ernyős, csipkés pongyolalalapon, megríszültek, összeszedetnek, városinak éreztem magam újra. Nem, lehetetlen volna még egy ilyen borzasztó telet tölteni itt!... Már zsendült a fiatal béka. Messziről sokszor láttam felsapó füstfelhőket s az alkonyatban szinte naponta felpiroslott az ég alja és lángosóvák szikráztak szét a távolban. Tanya égett, vagy csárda, vagy a nádas gyuladt ki egy-egy végében. Csendörök kerültek a határt; gyujtogattak valahol.

— Rosz idők, jaj, nehéz idők! — sopánkodott a csárdásasszony a kereszttúlnál, a hol megszálltunk néha Horváthtal és tülfizettük a kis szalonná, rosz bort a kocsisnak. Zajlik a vidék uraim, nagy dolgok lesznek itt. Tyukodon szörnyet ellett egy téhen, kérem! Haj, a föld népe, a szegénység, a melyik a nádas után élt eddig, kosarat font, csikászott, halászott; mi lesz most azzal, hova menjen? A lapföldhöz való jussukat meg, egész faluraválótt megvett száz forintokon Ábris tekintetes úr... még három esztendeje, mikor híret se vették szegények, hogy mi készül. Jaj, nagy a keserűség, hallani kéne csak, mikor beboroznak itt egy kicsit, hogy beszélnek. Azt mondják, messziről jött emberek is járnak köztük, biztatják őket. Azt is beszélik, hogy a király fia nem halt meg, csak a képmását temették el; az, a ki Szinyéren is járt harmadéve, nyugodjék szegény, hogy az itt bujkál a nép közt és kitanulja a baját. Akkor is hogy azért jött volna, mert látni akart mindent a maga szemével, de az urak kimeszeltették a házak külső falát neki és felöltöztették a népet, hogy kedvé lelje... Bizony csak megholt az kérem, mebeszélte az ilyen! Hanem ha ezek a népek megbolondulnak, vasvillára kapnak, mi lesz itt! Ki tudja, mire épül a Pórtelky kastély! Bár a megyei urakra még jobban haragszanak!... Tessék a bor, pünkösdi kalács, kérem!

— Nem tudom, lehet, hogy van valami a dolgban! — mondogatta félíg sűgva, eltűnődve Horváth. Bár az illet felfújja rendesen! Hisz akkor mindig ribillió volna a világ, ha minden igaztalanságot így lehetne megbosszulni... De ha így van megírva, nem lehet elkerülni semmit.

Engem nem nyugtatott meg az ilyen bölcsesség, reszkettem a végökig feszített idegeségben, féltem kinn maradni a pusztán, legjobban szerettem volna a forrongók közé állni, egy hitet vallani az elnyomottakkal, az elkeseredett, kusemmizett haragvó szegényekkel. És teltek a napok.

Egy júliusi délután kegyetlen szél süvöltött át a pusztán. Ruhámba kapaszkodott, hajam tépté, és megint hordta szemembe a pernyét valamerről. A fejem fölött egy vérese kerengett vijjogva. A csárdásné a kerítésig jött elem és sápadtan, akadózva kérdezte.

— Tetszik már tudni? — Mit? Micsodát? — Kézenfogott, átsejtített a léczkerítésen, némán, reszkette került velem a szekérút felé és előre mutatott a kezével. Messze, messze feketesűrű füstoszlop állt, vérvörös, izzó magja villózza sugárzott fel a szürkült, borús égre. És süvöltött, kavargott a szél.

— Az... az ott? — Szinyér ég! A város! Megszédültem és eltakartam a szemem halálós borzalomban. Nem is gondolkoztam, hogy mim is van ott becses vagy vesztien való. Messze, rémesen, véresen kavargott a szörnyű vész, mint valami szodmai ítélet a város... az én városom felett.

Az út megtelt néppel; az új vízművek nap-számosai jöttek Genes felől s az Ábris bátyám kőművesei, mészporos, sarkatlan cipőjük katfogott a lihegő, veszett futásban, lemaradt a lábukról, rohantak lélekszakadva a város felé. Mindenük, mindenük ott van.

Vége, végre, ott jön a kocsi értem. — Siessen, drága, hamar! Üljön be a hogy van! Hajs! Nem, ne reszkeszen, mamáéknál semmi baj, a Czifrasor kertes út, a nagypiac és a park védi... de a többi utzák. A maga butora is, minden holmija. Telekdy, azt mondják mentett belőle, a mit tudott. Ő, már dél óta! Alig kaptam kocsi! Ez rettentő szél! Némelyek látták, hogy a bolond báró kannát fogott és üntözött, mikor mindenki elvesztette a fejét. Tűzoltók jönnek este a debreczeni vonattal. Mi lesz addig Szinyérből! Hogy terjed! Ne, ne sirjon, édesem, tegye ide a fejét!

Szorosan simultunk össze. Éreztük valami igen nagy, rettenetes és rohamos dolgot a történést magunk előtt és izgatottságtól kábultan, féltudattal, különös erősen éreztük egymást. Átkarolt és az ujjai forróan szorítottak a fekete csipkefátyol ruhámom át, de szinte mozdulatlanul maradtunk így egész idő alatt.

Füsttel, sűrű, fojtó és rémületes szövel az eleven, égő dolgoknak, fekete pernyék kavargásával a pokoli szélben; így jött gyorsan az alkonyborulat. A lovak horkanva és ijedezve, alig fékezhetőn rángatták a kocsi. Előtűnk izva fel-felvilanó, borzasztóan mozgalmas, örületes, lihegő, vérszínű áradat; zsarátok-utezák, lángtornyok, lobogó üstökös tűzkigyók; mint a láva folyó és vonaglott az égész és lobotvetett, villámolt körül az égbolt fele. És bódult láрма, távoli, összemosódó üvöltözés, zuhanások robaja messze! Körül lihegő, lelkezendő alakok rohantak, lélekzetfogott, kétségbeesett futásban, felsebzett, meztelen lábakkal és jajongva, néhányan megfogták a kocsi oldalát vagy felkapaszkodtak hátul egy pillanatra, de mások letaszították őket, elmaradoztak, az öklüket rázták csak utánunk.

A szőlőskertek közt voltak már, magas fagybokrok sövénye egy ideig elzárta előlünk a szörnyű képet, csak a vérszínű ég villámolt és a zajongás jött közelebb. Csak lépésben mehattunk, mert tolvagva jöttek már menekülő csapatok; asszony, férfi, gyerek.

— Jaj, vége már! Nincs többet a város! — kiáltottak felénk esodálatosan élénk kézmozdulatokkal, mint valami nagy újságot. — A Börvélyi-uteza szabad még? — kérdezte a kocsis visszafordulva, de nem mert megállni a tolongásban. — Jaj, már átesapott! A csizmadia-szín ég, nem lehet arra! — A Kálmándi-kapu felől mehet a piacnak! A nagypiacon nincs baj!

A temető mellett robotgunk; a tűz világsága oldalvást és mozdulatlanul, szinte nyugodtan feküdt el a sirkövek fehér márványain, a néma mezőn. A kis utczákon alacsony svábházak szepetgek, a lakók őrt álltak előttük felkészültten, összeszedett butyokkal a karjukon, egybeverődve, összedugott fejekkel, mint a rémült csorda. Az állataik elkötte, szabadon lézengtek utczán és udvaron. Végre láttuk a Vizitorony bevilágitott, sivár négyeszőgét s a czedulaházat a piac közepén. Ott szálltunk.

A messze, óriás térségen feketén nyüzsgő emberraj és zümmögő, szinte lágy sirású panaszhang, asszonyi zokogás, melyen megviselt lelkek rezignált és tompa hangja, a mint szinte idegenül figyelték már találgatva és tájékozódva a vész útját, lejtárát. A szél csakugyan szűnt, észrevehető rohamossággal, hogy támadt. Az egész térség teli volt hordva idegen, százfélé butorokkal; edény és egyéb holmi hevert szanaszét; tolvaj, ha akad is, nem tudta volna hová rejtieni őket. Idegen csoportok ismerőséknél beszéltek és zokogtak idegen diványok, székek és aszaltok tetején, meglepülve, összekeveredve; minden különködés megszűnt a vesztésegek szinte lelkes és érdeklődő testvériségében. De elmosódtak egyéb közösségek, szokott összetartozások szálai; emlékszem, hogy jó ideig bolyngtunk már és haladó csapatok árja előhátra hajtott; és még nem jutottunk el az anyámék lakta házig.

(Folytatása következik.)

1. Sajó-szentpéteri részlet. (Jobb oldalon a második ház a költő szülőháza.) — 2. A sajó-szentpéteri ref. templom és községháza. — 3. A költő Hunyadi-utczai lakás Miskolczon. (A földszinti három ablakkal.) — 4. A költő kedvenc pihenő helye szülőháza kertjében. — 5. Lévay⁹ kedvenc nótája, «Száll a madár, száll a levegőbe...»

A KISFALUDY-TÁRSASÁG LÉVAY-ÜNNEPÉHEZ. — Jeltly Gyula fővitélei.

Lévay József a társaság küldöttségével. (Balról jobbra: Tarnay Gyula alispán, Alexander Bernát, Kozma Andor, Jakab Odön, Lévay József, Beöthy Zsolt, Pekár Gyula, Ferenczi Zoltán, Neugebauer László, báró Dóczy Lajos.)

Lévay József Beöthy Zsolt karján a társaság tagjainak kíséretében a tanuló ifjuság sorai közt a díszgylésre megy.

A KISFALUDY-TÁRSASÁG LÉVAY-ÜNNEPE MISKOLCZON. — Jeltly Gyula fővitélei.

EGY KIS MADARÁSZÁS.

IRTA BÁRSONY ISTVÁN.

(November.)

Odakint gyönyörű őszi nap süt, mikor ezeket a kis emlékezőket írom. Az ég azzal a csudás nyíltsággal ragyog, a mely csak a teljes felhőtlenesség környékét derítheti; a levegő annyira átlátszó, hogy a messze kéklő hegyek minden redőzetét megmutatja; az egész nagy természet mosolyog és a halvány lombokon aranyfény csillan...

Ablakomból hervadó kertre esik a szemem. Elöttem sima gyepszőnyeg, rajta elszórtan a fenyőfélék néhány ritka és érdekes esemeteje; olyan kék az egyik, mint az érett szilva hamva; olyan sötétzöld a másik, hogy szinte már fekete árnyékba takarózik. Azután nagy, csupasz platánok, élénkzöld lombmaradványokkal; ritka aranyfűrtös juharfák, a melyeknek a derekuk simán és karcsún nyúlik fölfele, a kérők pedig hasonlít a színével a szép kreol-asszony arcszínéhez. És még arrább: gyümölcsfák; — fakó és immár kopasz alma-törzsek, girbe-görbe ág- és galyszövedékekkel; zöldesbarna fonyadt levelek rajta; — pirosra érett hecepecs világit és tüzel amott; a barackfa tökéletesen csupasz már valamennyi; a körtefáról sárgabarna levél hulldogol.

Mindenütt a diadalmasan terjedő haldoklás jelensége. Az édes napos melabús őszi csupa búszárgatás az élettől. Nézem-nézem, és hozzátapadok a tekintetemmel, a lelkemmel, még egy kicsit... még egy hosszú szempillantásig... mint a mikor a leáldozó napot kísérjük, a mig csak el nem tűnik; és azontúl már csak az emlékével melegít, világít...

Az imént egy csapat tengeliczet láttam a kerten túl, a bogáncsos árokpart gazonán. A pirosálarozos kis trubadúrok, mint igazi úszó-lantosok keresték ott a kenyéroket; nem ugyan dallal, hanem bogáncsmagkajtató szorgalommal; és eszembe juttatták azokat a régi jó idöket, a mikor magam is annyit madarásztam, nem lévén akkor még tilos a hasznos éneklő madarak fogdosása.

Valaha, régen, alig-alig volt ház a vidéken, a hol ne lett volna kalitkás madár; az úri házakban persze «kanári»; csak him, a mely csattogó, furulyázó, stakkátos koloraturával vidította, élénkítette a finoman bútorozott «interieuröket»; (a tojó tudniillik, a melyet a laikusok *nösténynek* mondanak, nem énekművész, mint az erősebb nembeliek;) de a kalitka máshonnan sem hiányzott, az egyszerűbb polgárság szobájából sem; sőt az akkoriban még «paraszt»-nak tisztelt «kibirtokos földművelés» viskóiból sem. Csakhogy itt már nem a kanári volt a népszerű házi lantos, hanem a mi magyar honos madaraink, a melyeket *fogni* kellett; tenyésztetni, — kalitkában, — nem lehetett, mint a kanarit; legfeljebb korcsenyésztést próbáltak néhol, kanarit tengeliczével vagy csizzel, ritkábban zöldikével párosztatva. De bizony a legtöbb esetben gyöngye volt az eredmény.

Mink, akkori diákok, nagy szakértői voltunk a madárfogdosásnak és épen az aranyos őszi napokban járt ez a mesterkedésünk a legtöbb sikerrel. Azért jutott eszembe a tengeliczek látásra, (akkoriban «stiglincz»-nek hívtuk biz őket), hogy micsoda remek mulatságim voltak valaha, ez időtől, a lépvesszővel. A *hurokkal*, a *törrel*, a *sárgatökből* meg a *bodzaágacsokból* készült *fogóval*, stb. Mert nagy sora és studiuma volt annak, hogy melyik madarat milyen módon lehessen megkeríteni, rabságra juttatni. Némelyik olyan ostobácska és kíváncsi, hogy szinte vakon megy a veszedelmébe; a másik ellenben óvatos, vigyázó, körültekintő és így jóval nehezebb kérekeríteni. De azért nagyjában meglehetősen bizonyosra vehettük a sikert, ha madarászni indultunk; csak a módját kellett tudnunk; azt pedig bizony jobban tudtuk, mint a lezkenket.

Ha elsorolom, hogy miféle madarakra «vadásztunk» ilyen módon, nyilvánvalóvá válik a

törvényes eltíltás helyessége. Mert mink, — madarászó diákok, — ugyan csak a kalitka számára fogdostuk a madarat; de sok olyan mestere volt ennek a foglalkozásnak, a ki a peccenyés tábla szánta szegénykéket, s erre a sorsra egyképen juttatott azután, kivétel és válogatás nélkül, minden olyan kis szárnyast, a melyet a hatalmába ejthetett. A budapesti vendéglők ételjaiban még nem is oly rég általánosan szerepelt a «Kleine Vögel mit Zwiebel,» (apró madarak hagymával), a melyek közt a lelketlen konyhamadarások kapzsúsága folytán a legkedvesebb éneklőmadaraink is bőségesen lehettek. Pedig erre a czélra tulajdonképen egységyedül a veréb volna való, mint minden kis madarunk között talán az egyetlen, a mely úgy rendkívüli szaporaságával, mint időszaki kártételével, méltán rászólgal a ritkításra.

Fogtunk pedig mink akkoriban: verebet, stiglinczet, csizet, zöldikét, kenderikét, mezeipacsirtát, búbospacsirtát, piroköt, feketerigót, sárgarigót, seregélyt, a czinikének minden fajtaját, fakúszót, csukot, fűrtet, varjút, csókat, orvadarakat; — és én, a magam részéről, csupán csak «egyetlenegy madarat nem is akartam volna fogni» sohasem. Ez az egy, a fülemüle volt, pedig annak a fogása szinte a legkönnyebb.

De ezt az egyet, a madárlantosok királyát, mindig kíméltem. Nem vitt rá a lelkem, hogy megfoszszam a szabadságtól kertjeink s berkeink e legedesebb szavú dalköltőt, a kit annyiszor hallgattam odakint holdvilágos tavaszi és nyáreleji éjszakákon; valamint hallgattam a fogságában is, ha a májusi levegőtől és illattól részegen fel-felajdult és panaszos csattogással siratta rabságát.

Egyébiránt rendszerint csak olyan madarokat fogtunk, a melyeket el is birtunk tartani; a melyek túrték a fogságot s elfogadták a nekik való táplálékot. Ilyenek pedig tulajdonképen a mavevők s a vegyes táplálkozásúak. Hiába fogtunk volna fecskest, vagy poszátáféléket, — sikkét, pityert, tücsökmadarat, légykapót, fűzikét, — ezek egyike sem kalitkás madár s a fogságban elpusztul. Legigazibb zsákmányunk javarészt a pintyfélékből került ki, minthogy azok mindegyike mavevő is, egyelőre alkalmi táplálkozásúak mellett. Ezek fogása volt a legbizonyosabb és a legelvezetesebb, mint-hogy «hivogatóval» és lépvesszővel fogtuk valamennyit.

A «hivogató» egy-egy jóhangú kalitkás-madár volt, abból a fajtából, melyet épen fogni óhajtottunk. Az volt a feladata, hogy lépre csalogassa az atyafiságát. A mikor valahová kivittük (persze kalitkástól) s letettük a lépvesszővel teleterakott bogáncs- vagy napraforgókoró alá; Ó — a «hivogató», — elkezdett ott csakhamar beszélgetni, danolászni, s messze környéket átszengő hangjával szölongatta a pajtásait. Azok, ha hallották, jöttek is; és minél zajosabb volt a hivogató, annál jobban jöttek.

Az ilyen «jó hivogató» kincset ér a madarászoknak, mert ezzel bizonyos a sikere, — míg a rest, lanyha, kedvetlen és közönyös hívásnak immel-ámmal van eredménye is. A jó hivogató olyan, hogy ha egyszer meghallja valamelyik társa, az ugyan nem szabadulhat tőle, oda sirja, könyörgi, kiabálja magához, el nem eresztí, visszahívja, lekényszeríti a levegőből, épen a lépvesszőre.

Nekem ez a lépvesszős multság volt a legnagyobb madarász-élvezetem; kivált ilyenkor, szép őszi időben, a mikor megtrikult már a lomb mindenfelé, s a családias madárellet átalakult nomád csapatos kóborlásra. Ilyenkor a szárnyasnép jöveménese állandó és nyugtalan; a kósza kirándulás vágya még a leg-hűségesebb egyházat vallókra is átragad.

A míg a tavaszi és nyári költési évad tart, addig a párok még nagyon együtt vannak, — egymásnak és a kis fészkeknek élnek. Alig érdeklődnek más idegen nép iránt; mindegyik

a maga bajával-gondjával lévén elfoglalva. Meg aztán mindenütt annyi az élelem, a búvóhely, a lomb, a giz-gaz, hogy a madárnak egyelőre még nincs oka különösebb kóborlásra, mint a letaroltság évszakaiban. Az őszi mozgatja meg igazán a madarat, s ekkor van évadja a lépvesszős madarászoknak. Előveszi lépés tászkáját, (egy darab kétréthajtott marhabőr, benne ragadós, zöldes, olajos léppel, a mely fagyöngyözötől készül), fogja a hivogatót őrző kalitkát s indul a kertbe, a ligetbe, a mezőre, a hova á reménykedése csábítja.

Odakint aztán valamelyik arravaló bogáncs- vagy egyéb kórón (ha úgy tetszik, vihet az ember magával éfélet), elhelyezi a lépvesszőket, jól ügyelve rá, hogy lazán álljanak s a könnyű madárkák súlya alatt is lebillenjenek, (mert így a rájuk szálló madár nem bírja magát elrúgni rólok, hanem hozzájuk ragad és velök együtt esik le a földre), s ha ezzel elkészül, ott hagyja a hivogatót, maga pedig elbújik valahova, a hova épen lehet; — egy bokor mögé, vagy egy kint feledezt tengeri csutkaesomó mellé; esetleg az árok partjára, a hol meglapulhat, és onnan figyel a történéseket. A hivogató, alighogy magára marad, elkezd beszélgetni, csacsogni, madárművelés szölongatni, csak úgy találgatni. A vérbeli jó hivogató élesen, és szakadatlanul cseveg, szinte kiabál, hogy ha valahol arra járna, kelne valamelyik újajtajabli, az azt meghallja és feleljen rá. Mihelyt ilyen felelet érkezik, a hivogató megköszorozza a buzgalmat és most már szakadatlanul, izgatottan hív, zajong; biztatja a szabadság boldog pajtást, hogy: «csak ide-ide györsön!» Amaz, a szokatlan sürgetésre, jön is és keresi, kérdezi: «hol vagy no? minek hívsz olyan nagyon?»

Csak akkor látja, hogy a kalitkából kiabálnak feléje, a mikor odáig röppen; ekkor meglepetten és érdeklődve röpködi körül a fogoly rokont, a ki egyre biztatja: «ugyan szállj le no; gyere közelebb; olyan egyedül vagyok; ejnye, de örvendek, hogy jöttél; beszélgeszünk egy kicsit!»... A jövöny mindazonáltal gyanakszik; — nem mer túlságosan közeledni; — a kalitka furcsa neki; egyelőre egy távolabb eső kóróra vagy egyéb alkalmas helyre száll le; kis vártatva onnan is arrább indulna; hisz' elég volt neki a barátkozásból, a minek semmi különös hasznát sem reményli; de a jó hivogató nem eresztí ám. Olyan étkelen zenebonát csap a kalitkában, hogy a kis vándor visszatér; még közelebb fordul, a nagy sürgetéstől nem tud már hova lenni s leereszkedik egy pillanatra a lépvesszők valamelyikére. Abban a perczben vége! Meg van fogva...

Most már elősiet a leselkedő madarász és leválasztja a vergődni sem bíró holtrarémtült kis szárnyast a lépvesszőről. Ragacos tollaira hamut hint, (attól a ragadóság elműlik), s aztán a szegény rabot a tartalék-kalitkába eresztí, a mely lassankint benépesedik ilyen módon. A lépvessző visszakerül előbbi helyére s kezdődik a történet előlről.

Kivált a tengelicze, meg a csiz száll jól a lépvesszőre; a kenderike kevésbé; de leg-bolondabbul mind közt a czinke, a melynek hivogató sem kell, semmi sem kell, hogy a veszedelmébe rohanjon. Mert ökelme kíváncsi, szörnyen kíváncsi és mindent látni, megnézni, alaposan megvizsgálni, esetleg meg is kóstolni akar. A mi neki új, azt rögtön észrevezésre méltatja s ott sűrű forog körülötte fáradhatatlanul. Nálánál talán csak a fülemüle még kíváncsiabb madár; annyira kíváncsi, hogy az ember a szemelátára teheti le a földre a fülemülefogó csapóladikát s ó, alighogy a mesterkedő idegen alak arrább vonult, már ott van és a ládikában mozgó lisztféreg után kap. Abban a pillanatban azután már meg is van peccseltelve a sorsa.

A czinke, meg a csuk (sitta europea) kivált a sárga tökért bomlik. Ha az ember egy ilyen preparált és csapdáva alakított világító tököt valamely csupasz fa villás ága közé ékel, a

czinke messziről meglátja s rögtön ott terem. Körültánczolja s a közben diskurál, «czin-cserere», mondogatja egyre; addig-addig, hogy a tök tetején vágott nyíláson beugrik a csábító tökmagért s a kis csapóajtó nyomban ráhullik a nyílásra. Most aztán nincs más hátra, minthogy a kíváncsi madárkát óvatosan kivegyük a tökből; óvatosan, mondom, mert ugyancsak hunczutul tud csipni. A bodzaágacsokból készült csapószekrénybe ugyan ily vakon ugrik be a csábító tökmagra a czinke, és volt rá esetem, hogy az ügyetlenül eleresztett czinke, a mely a kezemből a szomszéd-fára röpült, öt percz mulva megint megfogta magamagát ugyanabban a csapdában, annyira nem bírt ellentállani a tökmagnak.

A mi madaraink között legkisebb — nem az ökörszem, (lám ki hinné, úgy-e?) — hanem a «királyka», a «regulus», a melynek kétféle fajta van: a sárgafejű meg a tüzesfejű. (ignicapillus.) Ezek a pirinyó madárkák csak akkorák, mint egy közepes dió; de a testök igazában nincsen is ekkora, csak úgy tollastól együtt.

Az a sajtáságuk, hogy alig hallható, szinte hasbeszédhez hasonló czinczoggással röpködnek fáról-fára, végigtánczolják a legkisebb galyacsok is és rovarpétezt szedgetnek-csipegetnek róla. Eközben épúgy tótágast állanak, mint a csirkék s igen bizalmasan moszatolnak az alacsonyabb ágakon, galyakon is, néha alig pár arasznyira az ember feje fölött. Az ilyen kis koboldok kísértetbe hoztak bennünket arra, hogy lépvesszővel «szurjuk le» őket. Ne tessék vérengzésre gondolni, nem elég történet. Csak annyi, hogy egy hosszabb rudnyélféltre, mondjuk, egy nádszál vagy paszulykaró végére, ráerősítettünk egy lépvesszőt s aztán azzal felnyúltunk a felettünk ugrabugráló, élénken mozgó királykához, hogy megérintsük a ragadós lépvesszővel. De biz' ez ugyancsak nehez volt, ritkán sikerült; s ha sikerült is, csak a lelkifurdalás bántott bennünket, mert a királykát nem lehet kalitkában eltartani.

Seregélyt s rigóféléket csakis hurokkal fogtunk. Lószórhurokkal, a mely szivós és rugalmas, de azzal a keserves veszedelemmel jár, hogy a beleje akad madár a legtöbbszőr megfulad. Az ilyen hurkot többnyire gyümölcs-fára raktuk, főképen eperfára, nagy bodzabokorra; de azt azután nem leshettük folytatni, s mire a fogoly-madarat kiszabadíthatjuk volna, már rége elpusztult szegény.

Legközönségesebb és legdrasztikusabb madárfogásunk mégis a csapó vastörrel történt. A vastört szétfeszítve lefektettük a madárjárta helyekre, — kivált a hol sok veréb forgott; — úgy a hogy befőtöttük valami szeméttel, hulladékkal, s aztán a családét a tör érzékeny nyelvére helyeztük. Volt úgy, hogy ilyen törrel tizenöt, sőt húsz verebet is fogtam egy nap alatt. Úgyanyig fogtuk télen a ház körül ólálkodó kikoplalt fekete varjút és csókat is. (Szürke varjút sohasem bírtam fogni, sem szarkát; azok nagyon is ravaszok és vigyáznak magokra.)

TRISTIA.

Eszembe jutok magamnak néha,
Amikor írok, verseket írok,
Szívemmel küzködöm, szívem csitítom,
Szívemmel sírok.

Öreg hurokon a szél játéka —
Eszembe jutok magamnak néha.
Ki dobott el engem? Ki vesztett el,
Hervadt bokréta?

Az utca szélén ülök magamba.
Be szép az égbolt, be kék az égbolt!
— Hogy utóljára néztem föl reája
Istenem, régtől.

Messzi városok karjai hívtak,
Öleltek az utcák, hidak vártak.
Szívemmel küzködtem. Szívemben nehéz
Bánatok jártak.

Néha sírtam és néha daloltam.
Jobbnál jobb, rosszabbnál rosszabb voltam,
Szegény bokréta... Elvesztett magamra
Sose gondoltam.

Messzi tájakon a szél zúgása —
Kinek lehetek hervadó mása?
Emlékszem magamra, mint őszi estén
Csukló sírásra...

Majthényi György.

BRIC À BRAC.

Római urnák.

Vén római urnák, most virágedények,
Mahagóni polczon, kaczer budórában —
Körül japán tükrök, rokokó szekrények,
Alant ezer limlom, czifra drágaság van.

Harcos hamvvedrében krizantém pompázik,
A szenátoréban kaktusz bobó szára,
Gladiátoréban orchidea játszik —
Fütyül a természet a históriák!

Porcellán pagoda.

Bármi lókér érjen, «igen»-t int a fejed,
Piros posztság orczád mindörökké nevet —
Te boldog pagoda, bölcsék mintaképe,
Könnyű néked, hisz kő van szíved helyébe!

Erdélyi fényképe.

BARTÓKY JÓZSEF FÖLDMŰVELÉSI ÁLLAMTITKÁR, KIT A KIRÁLY MOST A FERENCZ JÓZSEF-RENDE KÖZÉP-KERESZTJÉVEL TŰNTETETT KI.

De a fekete varjú a szemétdombra kitett törbe minduntalan belelépett. Ugyancsak a szemétdomb volt tél idején a legjobb «sármányozó terület» is. A gyönyörű szép sárga citromsármányok seregestől lepték el a hulladékos szalmát s akár törrel, akár hurokkal annyit fogtam közülök, a hányat akartam.

A mikor nyár végén a nagy verebrajok az asztagok köré gyülekeztek, halót fesztítettünk ki nekik s úgy fogtuk egyszerre egész szakajtókossárra való. A baromi-udvarban az idegen galambot vékás kosárral fogtuk; felpezkeltük a vékát, alája hintettünk egy kis oszút s az oda toladó idegen galambra rárantottuk a kosarat, a mely alatt meg volt fogva a galamb. Különbön ilyen idegen galambot fogtam én eleget pálnkás búzával is. A bepálinkázott galamb úgy elázott, hogy nem bírt röpködni s megfoghattam. Az igazi virtus mégis az volt, ha lépvesszővel szűrtük le a ház ereszeről az ilyen jött-ment galambot. Ehhez nagy ügyesség kellett, de sokkal jobban sikerült mégis, mint a királykafogás ugyanily módon.

A pacirtát igazság szerint nem fogtuk, hanem a fészkekből szedtük ki. Nem volt valami nehéz ráakadni a réteken a pacirtafészkekre. Csak ki kellett lenni, hol röpköd az anyamadar legújidebben a fejünk fölött. Ott kellett lenni valahol a fészkeinek a földön; de meg a fiatal, alig röpülő pacirta is könnyű zsákmányunk volt.

A ragadozómadarat a héjjakosárral fogtuk. Egy faágas tetején volt a négyszögletes drót-

kosár, a mely csapóra járt. A tulajdonképen való fogó alatt eleven galamb volt, külön szerkezetű kalitkában. Az ormadár felől vakon csapott le rá s megfogódott, mielőtt a galambig jutott volna. De a szegény holtrarémtült galamb ilyenkor néha szívészéhdűsben múlt ki.

Talán minden madárfogásunk közt a leg-furfangosabb volt a fűrfogás. A mikor májusban elkezdődött a fűrjek párosodása, ki-mentünk a kaszálóra, meg a búzavetések környékére, a hol a fűrj a legszívesebben költ, s előre kifeszített fűrhálóba csalogattuk bele a pittyapatyolító him fűrjcséket, egy igen egyszerű kis bőrcsokó segítségével, a melynek a száján trityegő hangokra alkalmas kis sip volt. A tojók hangját lehetett azzal utánozni. A him fűrjek rohanást közeledtek arra, gyalogszerrel. Futottak a rét füve közt, vagy a vetés között! folyvást lehetett hallani. Hogyan kérdezik: «vavau!... vavau!... hol vagy?!... jövök már: pittyapaty!»

Ha aztán találkoztak egymással útközben, összeverekedtek. Úgy megtéptázták egymást, mint két kis berzenkedő házi kakas. Az ember láthatta, hol dulakodnak a fű között. Ott egy ponton folyvást mozgott, háborgott a fű.

*

Hajh! be' régen is volt mindez!... Pedig milyen szép volt. A nagy fiatalágam, az élet tavaszának legragyogóbb verőfényét élvezve, mikor a szarkafészkek után a legsudarabb ágra is felmászunk és eszünkben sem volt felni. Igaz, hogy épen a szarkafészkek nem szoktak túlságosan magasra lenni. De a legmagasabb jegenye tetején fészkel a vörös toronyfecske s azért is felmászunk. Pedig a jegenyefa ága nagyon törékeny; s a ki a tetejéről leszédül, az nemcsak kezét-lábát, hanem a nyakát is törheti.

Most titkos borzongással gondolok rá, hogy minő equilibrista-feladatokat oldottam meg valaha, a nélkül, hogy csak eszembe is jutott volna a velejáró veszedelem.

A ragogyó őszi nap aranya megcsillan minden körülöttem.

Hallgatom a kint röpködő tengeliczek csengő szavát, de sehol sincs itt «hivogató», a melylyel kimennék közéjük, hogy odagyűjtem őket a lépvesszős bogáncs tájékára.

Az égy olyan makulátlanul tiszta fölöttem, hogy a legkisebb felhőpárázat is fehér redőt von rá amott, a messzeségben.

De pacirta már nem furakodik fölfele ebbe a kéklő levegőcézámba.

A fényben hervadó tájkék annyira tele van édes szomorúsággal, hogy akaratlanul is ennek a hatás alá vagyok.

Talán ez teszi, hogy visszakívánkoznom a messze multba, és mennék most is, mint akkor a fiatalos kedvtelések után: hadd feleldém el a természet őszének az élvezetét közt az élet őszét.

Koppantó.

Villamos lámpám alatt
Koppantó penészlik —
Hej! tudásunk hogy halad!
Hitvány fagygyú! sugarad
Mindenütt lenézik!

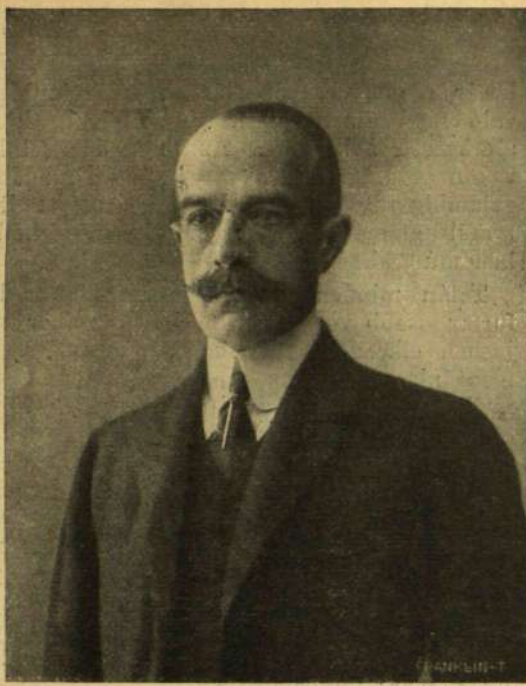
Éjjel fényárban ragogy
Szoba, utca, térség —
Kivül gőgös gazdagok,
Haj! de belül mind nagyobb
A koldus sötétség!

Régi ezüst csemetgöm.

Régi ezüst csemetgöm Körülöttem kacajod
Hányszor csilingtetlek! Száz tündért varázsol,
Visszahozod éltetőn Ríadnak a sóhajok
A szökevény kedvet! E vig látomástól! —

Ha meghalok, reszkető
Kezembe adjátok —
E csúf földet üsse kő!
Nyisd ki édes csemetgő
A szép másvilágot!

Lenkei Henrik

BEÓTHY PÁL, A KÉPVISELŐHÁZ ÚJ ALELNÖKE.

JANKOVICH BÉLA, A KÉPVISELŐHÁZ ÚJ ALELNÖKE.

VÁLYI JÁNOS, ELHÚNYT EPERJESI GÖR. KATH. PÜSPÖK.

AZ ELSŐ MAGYAR SZINIÉLŐADÁS OLASZ FÖLDÖN.

Az első magyar író, a ki a külföldön maga iránt és egyúttal a magyar irodalom iránt érdeklődést tudott kelteni, Kisfaludy Károly volt. Itthon szerzett páratlan sikerei nyomán a hír szárnyára kapta nevét. Külföldi újságok foglalkoztak vele, fordítások terjesztették műveit az ország határain túl is. A budai német színházon kívül az egyik külföldi színház is megnyílt számára. A bécsi Theater an der Wien színrehozta a Tatárok Magyarországon című hazafiás színjátékát. 1821 február 8-án volt a nagy nap, a melyen a magyar dráma először szerepelt külföldi színpadon. De bizony nagyon csekély sikerrel. A császárváros kényes izlésű közönsége könyörtelen volt az ifjúkori színmű fogatkozásaival szemben, közbömbös a hazafiasság lángoló kitörései iránt és a darab — csúfosan megbukott. Az első előadás egyúttal az utolsó is volt.

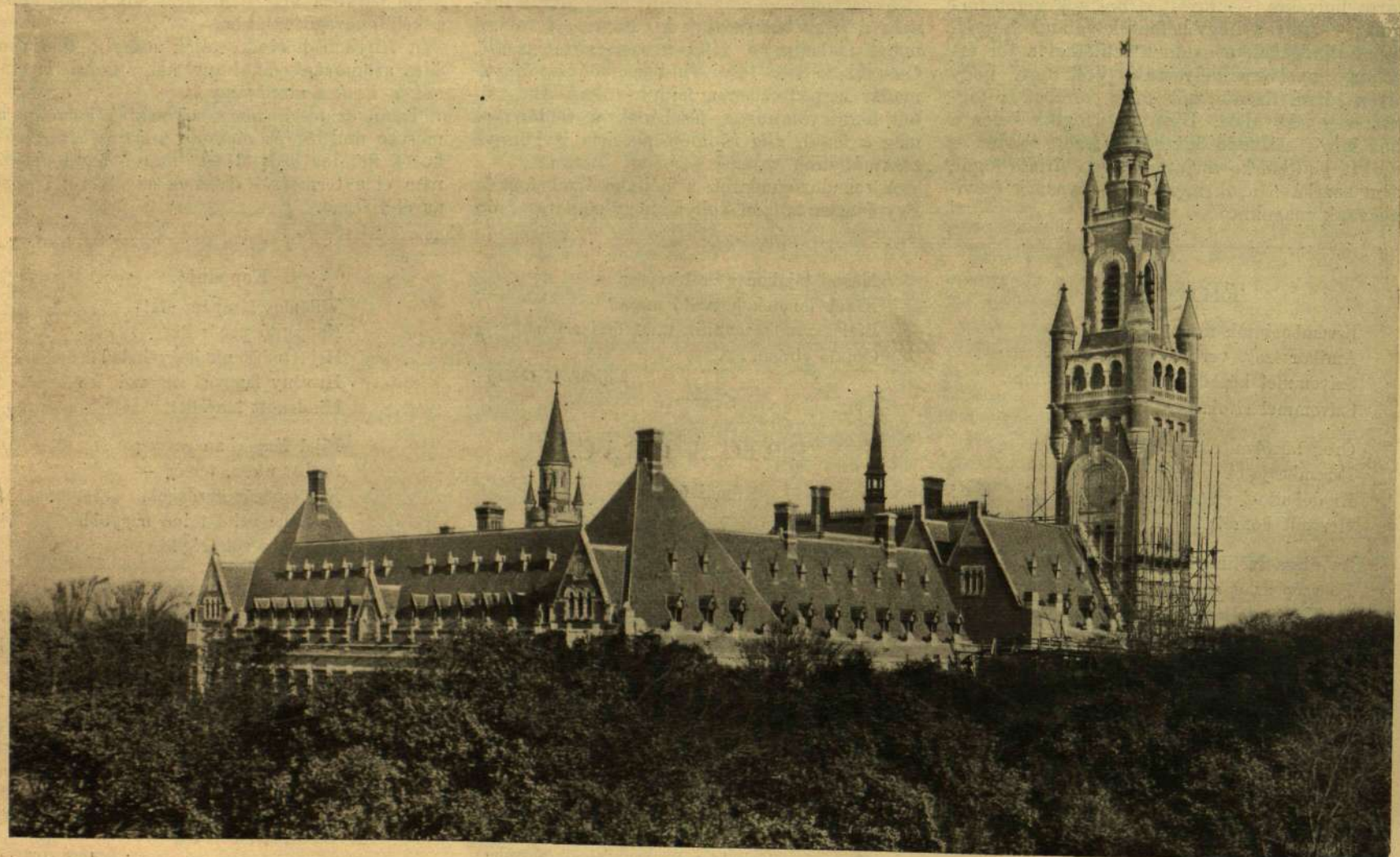
Ennek az egy előadásnak valami nagy jelentőséget tulajdonítani nem lehet. Érdeklődésre azonban mint első kísérlet, számot tarthat, akárcsak az a másik korabeli kísérlet, a mely szintén Kisfaludy nevével van vonatkozásban. Néhány év múlva a Kemény Simon, Kisfaludy-nak egy másik drámája is színre került idegenben: olasz földön és magyar nyelven.

A Paduában állomásozó harminczkettedik gyalogezred derék magyar tisztjei rendezték ezt a magyar előadást, a melyről a «Tudományos Gyűjtemény» egykorú tudósítása, az 1827-iki évfolyam 10. kötetében, sok érdekeset beszél. Az előadás gondolata a nyugalomba vonuló Soltész György hadnagytól származott. A betanítás, rendezés is az ő érdeme volt. A választás azért esett Kisfaludyra és a hadi erényeket dicsőítő darabjára, mert Kisfaludy ennél az ezrednél töltötte hét éves katonai szolgálatát és bátorságáért lépett elő soron kívül főhadnaggyá. A tudósításból nyilvánvaló, hogy vitéz Soltész György hadnagy úr az előadást a maga búcsújával szánta. De megfelelő alkalmul kínálkozott neki Ferencz császár nevenapja. A darabot ezért Ferencz napján adták elő — a tudósítás évében, 1827-ben — az ezred «Al-Tisztei», a kirkól a tudósítás rendre elismeréssel emlékezik meg. Közülök különösen Idának, a darab egyetlen női alakjának alakítója szolgált rá a dicsőretek. «Alkalmatos magyar asszony nem lévén Paduában a még bajszatlan Maljovszky kénytelen vala Ida személyét játszani s azt olly helyesen játszotta, hogy egy asszony sem játszhatta volna helyesebben» . . .

Az előadás helye «Polo nevezetű Dilettansok, ékesen kivilágított Theatroma» volt. A mint a tudósító P. és K. kapitányok mondják. «A darab a néző Vendégek egész meglepedésekre módosan adódott elő. Pedig a vendégek között nemcsak magyarok — ott tartózkodó magyar tisztok, — voltak, hanem «számos Olasz Uraságok» is. «Ambátor nyelvünket meg nem értették, még is a játszónak mozdulataival tökéletesen meg voltak elégedve». Persze az előadás végeztével nem maradt el az «Isten tartsd meg Királyunkat» elnéklése, a mit az igazgató Hadnagy Úr által készített rövid megköszönő beszéd» követett.

Kétségtelen, hogy ez az előadás, a melyről Kisfaludy életiról csodálatosképen megírték, sem a magyar dráma, sem a magyar színjáték történetére vonatkoztatva nem nagy jelentőségű. De irodalmi érdekességeért és az előadás különös körülményeiért érdemes a megemlékezésre ez az első és bizvást mondhatjuk, utolsó magyar nyelvű olaszországi színelőadás. Érdemes különösen ma, a mikor Kisfaludy utódainak a külföldön és olasz földön is számottevő színpadi sikereik vannak.

Verő Leó.

A HÁGÁBAN MOST ÉPÜLŐ NEMZETKÖZI BÉKEPALOTA.

A szerb király és a francia köztársaság elnöke megtekintik a különböző repülőgépeket.

Weymann indulása előtt lemerik.

HADI REPÜLŐGÉPEK VERSENYE REIMSBEN.

A géprepülés első szárnypróbálgatásai óta számos kísérlet történt az aeroplánoknak alkalmas hadikésziségékké való fejlesztésére. Ez a törekvés különösen az idei hadgyakorlatokon nyert kifejezést. Úgy Magyarország-Ausztria, mint Európa többi nagyhatalmai és kisebb államai a szerzett tapasztalatokat most értékesítik; valamennyiök között a legjelentősebb lépést Franciaország tette, a hol tudvalevőleg az aviatika amúgy is majdnem utólérhetetlen magas fokot áll.

A francia hadvezetőség arra az álláspontra helyezkedett, hogy bármily nagy is az elsőrangú katonai pilóták száma, ezek csupán minden tekintetben megfelelő repülőgépen teljesíthetik a kapott parancsokat. Jó pedig az aeroplán akkor, ha üzembiztonsága lehetőleg tökéletes, ha nagy teherbördőképeséggel sebessége elég nagy s végül, ha a fel- és leszállás a terepviszonyok nem befolyásolhatják. Ennek a hármas elvnek alapján azután rendkívül szigorú feltételek között a reimsi aerodromban folyó évi október hó elsejétől e hó 15-éig tartó versenyt irtak ki.

A versenyzők, a benevezett gépeken tartottak:

1. Reimsből teljes felszereléssel és 300 kg-nyi

hasznos súlyjal Moncornetba repülni, még pedig luczernásban, szántókon és tarlókon való fel- és leszállásokkal fűszerezve;

2. Ugyancsak teljes felszereléssel és terheléssel együtt, legalább egyszer átlag hatvan kilométer óránkénti sebességgel, 300 km-nyi távolságra, egy előre kitűzött pont körül, oda és vissza repülni — leszállás nélkül, és végre;

3. Hasonló terheléssel kétszer, 500 méter magasságra 15 perc alatt felemelkedni.

Daczára annak, hogy az egyes aeroplángyárak a nyári nagy nemzetközi versenyek folytán rendkívül igénybe voltak véve, hihetetlenül rövid idő alatt két triplánt, húsz biplánt és kilencz monoplánt jelentettek be a részvételre. Így a reimsi meeting a világon eddig tartott repülőversenyek legnagyobbika volt, a melynek fejleményei méltán köthették le az összes aviatikai szakkörök és érdeklődők feszült figyelmét. Egy álló hónapig tartottak a selejtező versenyek. Győztesként hat biplán és három monoplán került ki. Ezeknek újból kellett versenyezniök, hogy a sebességi próbát is kiállják.

Az eredmény mindvégig bizonytalan volt. A gépek minősége és kiállítása a lehető leg-tökéletesebbnek mutatkozott s így az elsőség pálmáját előre nem lehetett senkinek sem megítélni. A döntő küzdelemben azután a mo-

noplánok mégis diadalt arattak, mert elért sebességeiket a biplánok úgyszólván meg sem közelítették. A versenybírósg ítélete szerint első lett Weymann, (száz lóerős Gnome-mótorral felszerelt Nieuport monoplánon), a ki óránként átlag 116 kilométernyi sebességet ért el. A második helyet a Deperdussin pilóta Prevost, míg a harmadik, negyedik és ötödik helyeket Farman-biplánokon Fischer, Barra és Renaux szerezték meg.

Weymann 116 kilométer átlagos sebességgel, megérkezése pillanatában.

Weymann.

A REIMSI HADI REPÜLŐGÉPEK VERSENYÉRŐL.

OLASZ KATONÁK AZ ARABOKTÓL NYERT FEGYVERZSÁKMÁNYTAL.

TÖRÖK KATONÁK OLASZ FOCSÁGBAN CASERTÁBAN.

OLASZ LÉGGÖMB A HÁBORÚ TEREPÉT VIZSGÁLJA.

MISE A SZABÓD ÉG ALATT AZ ELESETT OLASZOK LELKI ÜDVÉÉRT.

EGY VÉRES ÜTKÖZET UTÁN.

A TRIPOLISZI HARCTÉRRŐL.

A PRÓFÉTA ZÁSZLAJA OLASZ KÉZEN.

Szamosi Elza (Carmela) és Környi (Andrea) a «Carmela» operában.

Dalnoki (a gróf), Sándor Erzsi (a grófné) és Hegedüs (az inas) a «Susanne titkái»-ban.

A tánckar a «Tavaszi» balletben.

A M. KIR. OPERAHÁZ UJDONSÁGAI. — Balogh Rudolf felvételei.

A M. KIRÁLYI OPERAHÁZ ELSŐ UJDONSÁGAI.

— «Carmela» «Susanne» «Tavaszi» —

November 18-án állt elő a Királyi Opera ideai első ujdonságai. Legfőbb ideje volt: hiszen két héttel később már a magyar székesfőváros második operaháza nyílik meg, a Néppopera — s az a kilátás, hogy ez az új intézet megoszorja az opera-műfaj kedvelőinek táborát; a legfelső helyről támogatott Operaház tehát, mintha csak utolsó ütőkártyáit tette volna föl, épen olyan, könnyű fajsúlyú darabokat kínál, a minők az új intézet műsorát fogják kitölteni.

Még az első is, bibliai nyelven szólva: könnyűnek találhatók, noha tárgya tragikus, zenéje nagyhangú. «Carmela» egyfelváltásos dalmű; hősnője a nép leánya, a ki hűtlenné vált csábítóját, a középkori Velence dogejének fiát, esküvőjén megöli. Az eléggé közönséges történetet egy olasz író (Luigi Castaldo) nyomán egy német író dolgozta át jelentéktelen dalműszöveggé, Várady Sándor fordította le; zenéje állítólag magyar szerző első kísérlete. A «Delmár Albert» művésznévet fölvető ifjú teljes tehetséget nem akarjuk megítélni; első operánál ez nem is könnyű feladat, mert «a kezdet nehézségei» zavarba hozták és megnémítják sokszor a legnagyobbakat is. A «Carmela» épen csak fényes, többnyire túlságosan gazdag, erős hangszerelésével tud

némi külső hatást elérni; dallamos olasz stílusra törekszik, rövidlelkű dallamcskáiban semmi új, semmi tűz, semmi báj és változatos ritmus nincs, egyhangú (% beosztású) ritmusuk mellett is össze nem illő részecskékből, mozaik-szerű zene — sem nem művészi, sem nem érdekes. A darab sorsa hiába volt «jó kezébe letéve»: Szamosi Elza és Hajdú Ilona, Környei, Szemere és Rózsa, Déry, Mihályi, a karnagy palczával Szikla — derekasan végezték munkájukat, de sikerről nem lehet szó.

Annál becsesebb zenei alkotás a «Susanne titka», a félig olasz, félig német Ermanno Wolf-Ferrari vig operája. Őt operája után a hírneves szerző ezt a kis művét csak apróságának («Intermezzo»), semmisségnek nevezi, pedig annyi zenei lelemény, annyi lágy érzés meg tűz, annyi művészi öntudatosság és finomság van az egyfelváltásos darabban, hogy mindez együttvéve mesterművé avatja. Nagy sikere is volt, de hogy ez hű marad-e hozzá? azt a mi közönségünknek nem merjük megjósolni. A szövegíró, Enrico Golisciani,* csak egy fiatal házaspárt szerepeltet: a kis grófnő titokban cigarettázni szokott, férje az áruló illatból férfit látogatóra gyanakszik, féltékenyen leskelődik, s boldogan fődözi föl családját — ez az egész. De a hangulátváltozások, az egymást kergető gondolatok természete, csupa jó ötletre, jel-

* A szövegkönyv címlapjáról és a színlapról az egész sajtóba az olaszban elképzelhetetlen hangzású «Goltiani» név került.

lemző groteszk összhangkeverésre, meg édes dallamra, Cimarosa, Carafa, sőt Gluck és Mozart stílusának művészi utánzására ihlettek a zeneköltőt; a nagy közönség és a kényes zeneértők egyaránt élvezettel hallgatták. Előadása is kitünő volt: Bosnyákné Sándor Erzsé, a koloratúr-énekesnő, meglepett a modern mű stílusában feszelen, közvetlen előadásával; Takáts (és a főpróbán Dalnoki) művészi természetessége nem lepett meg. Van a kis operának néma szereplője is: a hatvérdi grófi nasa, a kinek mulatságos viselkedését Hegedűs pompás grandezzaival ábrázolta. A rendesen kisebb létszámú zenekar — ez is művészi tapintat volt — Kerner karnagyval élén végezte nehéz, de igen szép feladatát.

Utolsóinak egy kis táncgyűveleg maradt: «Tavaszi» címet adott neki szerzője, Nicola Guerra balletmesterről. A középkorban játszik; meseje végtelenül csekély, mindössze az, hogy egy úri kisasszony megszereti a kertjében gyönyörködő vándor költőt és szomorúan látja, hogy emez egy barátójával megy tova. A kis szívtörténet mozzanatait Beethoven, Schubert, Chopin, Mendelssohn egy-egy liktető zongoradarabját írta át zenekarra Benkő Henrik, az Operaház érdemes karnagya; a szívbész utolsó számmal, egy Schumann-dallal, valóban remekelt. Az ábrázoló Nirschy Emilia és Kranner Rózi k. a., elsőrangú alakításokkal, a darabnak is sikert szereztek.

Az est tehát nem vészett el.

K. I.

A MAROSVÁSÁRHELYI BODOR-KÚT.

Marosvásárhely főterét a múlt század eleje óta díszítette egy ovális kőfalepialapú, bádognepulós alkotmány, melyet 1810 körül a városi magisztrátus a lakosság vízellátásának fedezésére építtetett, de a mely az idők folyamán országos, sőt európai hírességre tett szert, — a híres-nevezetes, muzsikáló Bodor-kút.

A magyar kutaknak talán leghíresebbike nem nevezetességnek épült, születésekor nem lépett fel a műalkotás igényeivel. A vízellátás feladatának teljesítésére emeltetett s a köröndalakú fala-zatából kiágazó nagy csövön szürke városi vízmű gyantát ontotta a Borsos Tamas építette várból levezetett forrás nedűjét, sőt valószínű, hogy a kupoláján díszlett Apolló-szobor, ez az érdekes, de sajnos elpusztult műtörténeti emlék is eredetileg hiányzott róla. Hírét-nevét arról a muzsikáló szerkezetről vette, a melyvel építése után néhány évvel látta el egy különös tehetségű, «furfangos» székely ember, Bodor Péter.

Ez a kétségkívül tehetséges, de elzüllött és szerencsétlen magyar zenekora szemében szinte csodával határos dolgot produkált a később róla nevezett kútban elhelyezett zenélő szerkezettel, melyet a víz ereje hajtott s a mely naponta négyszer, hat-hat óránként muzsikált, — abban az időben, a mikor Kempelen Farkas automatáról egész Európában mint heted-hét órára szóló beszorokánymesterségről beszéltek. A zenélő szerkezet készítésének és beállításának idejéről emlékeink hézagosság, annyi bizonyos, hogy 1816-ban már működésben volt s nemcsak erdélyiek jártak csodájára és nemcsak a magyar földrajzi tankönyvek, hanem a Marosvásárhelyen megfordult idegen utazók is megemlékeztek róla, mint ritkaságszámba menő nagy nevezetességtől. A jelenyével körülültetett kútnál, a mint borosnyai Lukács János verseskötönyéből, a «Régi és Új Marosvásárhely»-ből tudjuk, mai nyelven valóságos korszak volt s a mikor a szerkezet zenélni kezdett, még a szomszédos

A MAROSVÁSÁRHELYI ZENÉLŐ BODOR-KÚT, MELYET MOST LEBONTOTTAK.

falvakba is elhallatszott éjnek idején a muzsikája harsogása. Sajnátsága, hogy sehol, semmiféle feljegyzésben nyoma nem maradt annak, hogy mit zenélt a víz ereje által hajtott szerkezet s magáról a szerkezetről se lehet tudni semmi bizonyosat. 1836-ban a kutat egy nagy vihar megrongálta, elpusztult a kupolán díszlett Apolló-szobor s valószínűleg ekkor ment tönkre Bodor Péter zenéje is, melyet sok ideig a régi városába padlásán őriztek. Fel akarták küldeni annak idején az ezredéves kiállításra, de ekkorra már elkallódott, csak roncsokat és szöveget találtak belőle. A Telex-nemzettség levéltárában fenmaradt Mikolai István táblai iratoknak kitünő pontossággal festett és rajzolt képsorozata a régi Vásárhelyről, ezen látható a Bodor-kút külsejének és szerkezetének képmása (1821-ből) s erről szakértők véleménye szerint talán lehetne némileg rekonstruálni az elkallódott és legendás homályba burkolt gépezetet. — A nélkül, hogy Bodor Péter eredetiségének és feltalálói érdemének értékét csökkenti akarnók, felelmitjük, hogy a marosvásárhelyi városi könyvtár tulajdonába nemrég

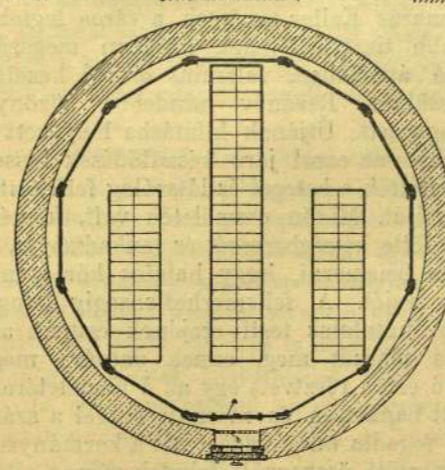
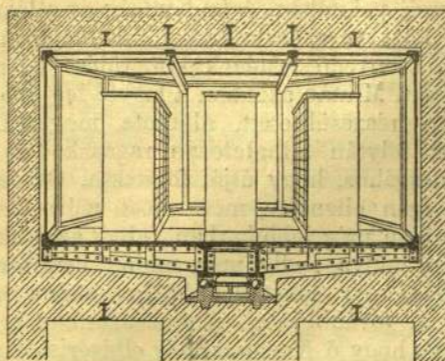
nalatban volt s több református templom máig is meglevő orgonája az ő alkotása. Sokoldalú tehetsége azonban bűnré vitt s pénzhamisításért elítélték. Kiszabadulva a börtönből, ott-hon megvetés és szegény várt rá. Nem kapott munkát, züllött, részeges csavargó lett belőle, a kétségtelemül tehetséges, nagyra hivatott emberből.

Marosvásárhely városa főterét színházat épít s az idők viszontagságai által siralmasan megviselt Bodor-kutat e miatt a napokban leromboltatta. A vásárhelyi nép nem felejtette el Bodor Pétert. Legendás alak lett belőle, a kiről elmesélik, hogy a mikor kivégzése előtt (a mi persze nem igaz), — teljesítették volna azt az utolsó kívánságát, hogy híres alkotásában gyönyörködhesen, — mint vett ki a muzsikáló gépből egy csavart s mint tette azt tönkre örökre, mondván, hogy ha ő nem élhet, az se muzsikáljon.

Bodor Péter 1849-ben halt meg Kolozsváron, a hol a magyar honvédségnek valami új találmányú gyutaacsát akarta felajánlani, sirja ismeretlen.

Szász Béla.

EGY KIRABOLHATATLAN KINCSTÁR.

A manapság oly gyakran előforduló posta-és bankrablások a modern technikusok figyelmét oly műszerek és készülékek megszerkesztésére fordították, melyek a gonosz betörők furfangos eszén is túljárjanak. A lakatok és kulcsok milliói változata, melyek mindegyik megnehezíti a betörők munkáját, a kilincs leszorításakor eldurranó ijesztő pisztolyok, vagy az ugyanakkor megszólaló csengők sokféle fajtája mi más, mint ezen biztonságot czélzó törekvések többé-kevésbé sikerült megvalósításai.

A betörők erőszakos támadásai ellen azonban ezen készülékek még nem bizonyultak elégségeseknek. Közmondásossá vált, hogy az emberi találmánysággal mindig lépést tart, sőt túl is szárnyalja a gonosztevők leleményessége s egyes betörők ma már olyan finom és biztos szerszámokkal dolgoznak, a melyeknek nem tud ellenállani a legfurfangosabban kiesztelt vasszerkezny vagy zár sem. A legutóbbi idő hírhedt betörői kirívó példákat mutattak be erre nézve. Csak legújabbán sikerült olyan készüléket, illetve olyan módozatot kitalálni, mely lehetetlenné tesz mindenféle betörést.

Alább látható képünkön egy ily kirabolhatatlan kincstár mutatunk be olvasóinknak. Szilárd alapra épült, erős oldalfalú, toronyzerű épületrész ez, egyetlen bejárattal, mely a tulajdonképeni kincstárba vezet. A kincstár helyisége szögletes illetőleg hengeres kamra, melyet a torony szerű épületben elektromos árammal gyors forgásnak lehet indítani. Az egész belső rész hatalmas vaspánczéllal van körülvéve. Ajtaja a külső épület ajtajával a hivatalos órák alatt épen szemben áll. Nappal csakis a kulcsokkal rendelkező személyzet juthat a kincstárba, s mivel az épület a banknak egyik alkalmas oldalán van elhelyezve, könnyen ellenőrizhető. Nappal a kincstár nincs veszedelemben, mert az esetleges betörőt rögtön lefűlelhetik. Betöréstől tehát legfeljebb csak az éjjeli órákban lehet félni. Amde ez egyszer a mechanikusok esze kifogott a betörő danau-sokon. A hivatalos személyzet távozta után valóságos nagyobb a biztonság, mint nappal. Alig esőren ugyanis meg az utolsó távozó hivatalnoknak kulcsa a bankajtó bezártakor, már is megindul a torony szerű épület belseje s először lassan, majd gyorsabban kezd forogni, úgy hogy abba behatolni az ajtón át ép oly kevéssé lehet, mint az oldalfalak betörésével.

A kincstár kirablása csak azon esetben volna lehetséges, ha a betörő az elektromotort meg tudná állítani. Mivel azonban a kapcsolók állandóan éber őrizet alatt vannak, a betörő nem férhet hozzájuk. A kincstár tehát valóban kirabolhatatlan.

G. L.

REZÁNOV.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Írta Atherton Gertrude. Angolból fordította Esty Jánosné.

XXVI.

Rezánov október első napjaiban kötött ki a Junód Okhotskban. Ha nincs az a csekély lázrohama, melyet Sitkában a páras kigözölgés idézett fel, testben-lelemben majdnem oly ruganyos, mint ama napokban, midőn fejébe szállt Kalifornia balzsamos levegője. Útközben a Junó Kadiakban, Oonalaskában és más nagyobb telepen kikötött, hol Rézánov mindenütt jó rendben találta az általa alapított iskolákat és könyvtárakat, a vidra-és hódállomány is jelentékeny szaporodást mutatott fel, mióta megvették az oktan puszitást ellen. Új és tekintélyes erők épültek fel az amerikaiak és angolok gaz betörései ellen. Okhotskban tudomására jutott, hogy Golofkin gróf kínai küldeetésében az övéhez hasonló csifos kudarcot vallott, és már magában e tény is a legjobb kedvre hangolta volna, még ha nem találja is teljesen felszerelve és útrakészen a reá várakozó karavánt. Derült hangú levelet írt Conchá-nak, tudatta vele a Golofkin gróf kíséretéhez tartozó természetudósok, dr. Redowskynek szomorú sorsát, a kit a gróf Kínában hagyott volt hátra, hogy ott a dr. Langsdorfféhoz hasonló tudományos búvárkodásoknak élhessen. Ez utóbbi már régebben megvált nagyon is túlkövetelő parancsnoktól. Rézánov már sitkai tartózkodása alatt is több levelet intézett Conchához és Baránchovra bízta, hogy a legelső alkalommal kézzel juttassa őket. A vezérigazgató, ki élénk érdeklődéssel viseltetett a hatalmas kamarás regényes szerelme iránt, meg is fogadta, hogy a rábizottakat előbb vagy utóbb, de mindenesetre eljuttatja Kaliforniába. Rézánov már a czárnak, valamint az orosz-amerikai társulatnak is jelentést tett és abban házasságát egy diplomáciai sakkhúzás világi-tásában tüntette fel, s annál élénkebb színekkel eszeltte Kalifornia báját előttük, miután azoknak emléke mostani tartózkodásával sötét, viharos, elősötét erdőseim és hófedte vidékein ez Istentől elfeledett zagnak, oly merő ellentétet képezett. A midőn Langsdorff bejelentette neki, hogy a tudomány érdekében az ország belsejébe készül, fáradságos útra, ellátta őt a szükséges ajánlólevelekkel és mindazon kényelemmel, a mely egy oly tartományban, hol a «kényelem» szó csak üres fogalomként szerepelt, lehetséges volt feltalálni. Langsdorff azonban, bár hálás volt is e jó szolgálatoikért, sohasem tudta megbocsátani a kamarásnak, hogy annyira csökönys maradt a természetudósnyok haladásá iránt.

Rezánov utazásának első része, az út Okhotsk-tól Jakutskig körülbelül hatszázötven angol mérföldet tett ki, nem egyenes légvonalban ugyan, hanem a Stanovoi hegységnek keresztül, a Maya folyó mentén délnyugati irányban, annak tekerényes folyását követve, Jondoma folyóig, aztán északkeletnek az Aldan és délné a Léna folyamig. Ez évszakban a járható utak csakis a folyók mentén vezettek, télen pedig azoknak befagyott medrén keresztül; eme hatalmas folyamok mellett még sok más jelentéktelen folyócska keletkezett; irányuk ép oly kiszámíthatatlan, mint a minő rohamos volt áradásuk az ősi esőzések bekövetkezével.

D'Wolf kapitány jól elvégezte a rábizottakat, már egy hete várakozott Okhotskban a negyven lóól álló karaván, húsz ló rögtöni szükségletre, hűs pedig tartaléknak, a majdnem biztosra vehető eshetőségekre. Minthogy Okhotsk és Jakutsk közt csupán egy-két nagyobb fontosságú állomás létezett és egy hét is eltelhetett, a nélkül, hogy csak egy kis kunyhóban is hajlékra találhatnának, szükséges volt, hogy a kamarás részére sátrat és medvebőröket vigyenek magukkal; a sátrak közt csupán egy-két francia komornyikja, szakácsa és más szolgálomezlyekt kísérte őt útjában. Ezenkívül vitték magukkal finom vászon ágyneműt, fűzőedényt, fegyvert, mindennemű, az utazás alatt nélkülözhetetlen élelmiszert és nagymennyiségű személypodgyászt.

Rezánov nem vesztegette idejét. Megváltoztatta eredeti tervét és már Oonalaskából indította útnak Davidovot az «Avos»-sal, Okhotsk-

ban pedig a Junót várta agyú és élelmiszer, és még mielőtt elmúlt volna egy hét, Rézánov a két hajót Japán felé útrabocsátva, nyugodt lélekkel elindult hosszú útjára. Majdnem lázas örömmel élvezte a tisz tén tengeri út után a kormányzó házának kényelmét — és ez már óvatosságra inthette volna, — de nem tördőve házigazdája figyelmeztetésével és nem várva be egészségében a javulást, nekiindult a tizezer versztnyi útnak.

Türelmetlen energiája és elszánt akarata, hogy a lehető legrövidebb idő alatt elérje utazásának kettős célját, visszatérhessen Kaliforniába, kezében a czár által szentesített kereskedelmi szerződésével és a házasságához szükséges pápai és királyi engedéllyel, még akkor is elindult készette volna, ha újra erőt vesz rajta a láz. A kényelmes ágytól és jó ellátástól eltekintve, nem is volt valami kecsesítő és mélyenfekvő, egészségétlen város, hol nap-nap után a kozákok szitkozódások közben munkára hajtották az undok ábrázatú, egymásba lánczolt fegyverceket.

Az első hét alatt, hogy kedvenc sportját, a lovaglást gyakorolhatta, ez és a friss, üdítő levegőn való tartózkodás új erőt öntött ereibe és a kalandravágyó fiú derült kedélyhangulattal nézett előre a négy hónapon át tartó fáradságos útnak. Elhatározta, hogy ezen idő alatt pihenteti a sok tépeltől kifaradt agyát és nem kovacsol szüntelenül új meg új terveket hazája dícsőségére, a társulat érkeikének előmozdítására és a saját előmenetelére. Gondolatait ama boldog, sikereiben gazdag jövő felé irányítja, a mely előtte áll. A czár beleegyezéséhez és támogatásához nem fért kétség, ember előtt még nem mutatkozott kecsesítőbbnek a jövő, mint az előt, a ki most vágatva haladt keresztül e bájtan vidéken, legtöbbször messze elhagyva az öt kísérő karavánt, ágazólvá patakun és posványokban, átúsztatva a folyókön és éjjelre a sűrű erdőben, melyekbe sohasem hatolt be a nap melege, keresve menedéket. Egészen a szeméig felhúzza a prémes bundát, a mint átvágott a jégmezőkön, melyek mérföldekre árasztották ki a dermesztő hideget a vidékre. Csak néha sikerült egy korty frissen fejt tejet, vagy egy darab vaját beszereznie; néha-néha találkozott csak egy prémezt szállító karavánnal, legtöbbször azonban óraszámra nem látott más élőlényt egy-egy eltévedt iramszarvasnál; egyetlen egyszer találkozott csak a postajáratral és átvette a számára érkezett kedvező jelentéseket.

A nyolczadik napon elerett az eső, eleinte csak sűrű, vekony fonálként, de később már kitört a szünni nem akaró, zuhogó áradat. Éjjelre medvebőrökbe burkolódzott és sátrában, vagy egy útszéli kunyhóban keresett menedéket. Eleinte csak átkozta az esővel járó sok kellemetlenséget, de midőn egyizben az Allah Inni folyón úsztattak át, vezetői pedig, engedelmét be sem várva, messze letértek az egyenes útról, hogy elkerülhessék a hasonnevű falucsakát, melyben a hólyagos himlő pusztított, lova a sebes, megáradt folyó kellő közepén megbotlott és elesett. Sikerült ugyan nyeregben maradnia és lábraállítania a megrémült, kapálódzó állatot, miáltal kozájkai ordítva adtak kifejezést ijedelmeiknek. Elalatt azonban bőrig áztott, személyes podgyása ugyanarra a sorsra jutott és csak kilencz óra elteltével tudtak egy kunyhóra akadni, a hol a tűznél felmelegedhetett. Ekkor történt, hogy a malária csirája, mely az utolsó három éven egészségétlen kikötővárosokban, rengeteg fáradság közt eltöltött hónapok alatt már szervezetében megfogant, de a melyet a kaliforniai tündéri éghajlat elnyomott, újból és erősebben feléledt és másnap már forró lázban ült lóra. Szólgája, Jón, Langsdorff utasításaihoz híven, nagynehezen belerészakolta a gyógszert és egy-két nap múlva a láz ereje lázszólag megtört. Jón, kit rossz sejtelmek gyötörték, rimánkodva könyörgött gazdájának, fordulva vissza. Ép annyi sikerrel fohászkozhatott volna a naphoz, hogy süssön ki.

— Azt képeled te, hogy az ember csak úgy egy-kettőre elérí célját az életben? — kérdezte Rézánov haragosan. — Talán úgy, hogy visszafordulok és valahányszor a fejem fáj, ágyba bújok.

— Nem ezt akartam én mondani, excellentiád, — felelt alázatosan a szolga. — De múlt-

hatlanul szükségünk van az egészségre, ha czelt akarunk élni... és ha testünket láz győtri...
— Mirevaló hát a gyógyszer? Önts belém hát egyszerre, ha akarod, azt az átkozott kótyvalékot, de ne beszélj nekem többet arról, hogy visszaforduljak.

— Parancsára excellentiádnak, — felelt Jón sóhajva.

Másnap már ő és az egyik kózik fogták fel karjaikba, a mint eszméletlenül lefordult lováról.

Egy útszéli jakhut kunyhó most már jobb menedéket adott az eső ellen, mint a sátor. Odavitték tehát a nagybetegét és lefektették finom ágyneműje közé, a mely most egyetlen fényűzését képezte. A kétségbeesett Jónnak eszébe jutott, Langsdorff-t hasonló esetekben miként látta eljárni és ő is eret vágott a betegnek; erre a kétségbeesett tette sohasem mert volna vetemedni, ha gazdája eszméletlen van. A láz csökken és néhány nap múlva Rezánov újra útnak indulhatott, sűrűbben tartva pihenőt, de még mindig kimondhatatlan lankadtnak érezte magát. Erős akarata azonban fenntartotta, mindaddig, míg Jakutskba ért, igaz, hogy nem az előirányzott huszonkettedik, hanem a harminczharmadik napra. Ott rögtön ágynak esett, és ámbár betegágyát a társulat ügyvivőjének kényelmes házában helyezték el és némi orvosi kezelésben is részesült, láza és az azt követő lábbadozása nyolcz hetet vett igénybe. Ezután barátai, a kik közé a hűséges Jón is tartozott, könyörgéseit figyelemre sem méltatva, az orvos tilalma ellenére újra útnak indult.

A Jakutskból Irkutskba vezető országot kétezerhatszáz versznyi, vagy ezeröttszázötven angol mérföldnyi kiterjedésben, délkeleti irányban, mindenütt a Léna folyó mentén, vagy azon keresztül vezetett; lehetetlen volt Szibérián keresztül egyenes vonalban átvágni.

A folyó be volt fagyva és az egyetlen engedmény, a melyre Rezánov elgyengült egészségére való tekintettel rábírták volt, abban a rendelkezésben állt, hogy az egész utat a kormányzó szánja teszi meg, a helyett, hogy a postáját gyorsabb szánját, vagy a lóháton való utazást választaná.

Dermesztő hideg volt, a folyó szüntelen kanycgott, gyakran kellett pihenőt tartaniok ama állomások egyikén, melyeket az utasok kényelmére egymástól körülbelül száz versznyi távolságban rendeztek be. Rezánov annyira megerősödött a friss levegőn való tartózkodása alatt, mely oly jól esett a fülledt betegszoba után, hogy két hét múlva már ismét mohó vágy fogta el, hogy minél előbb befejezhesse útját. Azt hárgatatta, hogy már teljesen jól érzi magát, othagyta a kényelmes szánt és az állami alkalmatossággal folytatta az utazást.

A nyomorúságos póstaszánon ki volt téve a borzasztó szibériai tél gyalogos hatásának és bár az utána következő lóháton való út egy pillanatra felmelegített is, állapotában visszaesés állt be és többször egy helyett két évet volt kénytelen az állomásokon tölteni. Egészen a szemeig czobolyprémbe burkolódzott, az út most változatos, sőt gyakran kiváló szép vidéken vitt keresztül, bőltives alakú hegycsúcsok, nagy kiterjedésű hófede sikságok, miket falvak és tanyák, kis templomok hegyes tornyai, vagy domború kupolái szakítottak meg. Némely helyen a Léna folyó medrét beszorították a partjain függőlegesen felnyúló sziklák, mintha csak egy újabb földindulásra várnának, hogy teljesen elzárják azt. A szánok elébe fogott kutyák óriási őrök és barlangok mellett ügettek, majd elhagyva a folyó szakadózt, meredek partját, ismét síkföldre értek, hol nyáron ezerszám legelt a szarvasmarha, de a melyet most szűzes fehér lepellel borított a hó. A kormányzó és a társulat ügyvivői mindenütt alázatos hódolattal bocsátották rendelkezésére legjobb lovaikat és a czár kedvencének nagy buzgóssággal szolgálták a legjobb borral és étellel. Rezánov, a ki most a legjobb kedélyhangulatban volt, azon hitben ringatta magát, hogy sanlyagotott testébe újra visszatér a régi erő.

Wercholenskből Katschukba az út a folyó mentén oly tekervényes vonalban haladt, hogy kétannyi időt vett igénybe, mint az országot; csak harmincz versznyire terjedt ugyan, de azért legfáradalmasabb útja volt egész Szibériának. Ennek dacára Rezánov habozás nél-

A MUNKÁCSI RÉGI RÁKÓCZI-KASTÉLY PALÁN ELHELYEZETT EMLÉKTÁBLA.

kül azt választotta, nem hallgatót sem az ügyvivő figyelmeztetéseire, sem a kétségbeesett Jón könyörgéseire; most már öt hete tartott útjuk Jakutskból és a hűséges Jón gazdáján a kimerülés jeleit vette észre.

Az út, a meredek dombokon keresztül, csak névleg volt út és ha a hó mélyebb lett volna, a lovak nem is kapaszkodhattak volna fel rajta; így is gyakran kénytelenek voltak a lórlól le szállni és a gyepőnél fogva vezetni fel a csökönys állatokat. A harmincz versznyi utat csak tizenkét órai idő alatt tudták megtenni és Katschukba érve, Rezánov újból ágyba dőlt, mialatt Jón az egész vidéket felkutatta, hogy egy telegát kerithessen. Mert, a mint az néha Szibériában megtörténik, olykor hosszú távolságra nem fedte hó a mezőket és e miatt nem vehették hasznát a szánok, a mi pedig még az utazás legkényelmesebb módjának volt nevezhető. Így tehát a még hátralevő száz kilenczvenhét versznyi utat telegán kellett megtenniük és Rezánov kénytelen volt belátni, hogy nem képes már lóra ülni. Harmadik nap sikerült Jónnak egy majorostól kölcsönkapni egy telegát, erre rögtön útnak indultak, míg podgyászuk nagyobb részét csak tavasszal szállíthatták utánnuk Jakutskból.

Rezánov csak félnapig bírta ki a telegán való utazást. Alig volt az nagyobb egy rendes karszéknel, tizes kis lovakat fogtak elébe, melyek úgy vágattak keresztül a dombokon és völgyeken, oly döcögősen utakon, hogy a kis alkalmatosságban ülő utasnak az az érzése volt, mintha földrengésbe került volna. Rezánov lázas dühében elbocsátotta a telegát és ott várta be Jont, a ki lóháton követte gazdáját a csekély podgyászszal.

A kis falu orosz stílusban épült faházakból állt, ezeket a benszülőttek egy előkelő törzse lakta, kik prémmel szegélyezett hosszú fehér köntösöket viseltek. Az orosz nyelvet beszélték, melyet itt, Szibériának északi részében, más-különböen csak szórványosan lehetett hallani, és midőn a kamarás elutasította az általuk neki felajánlott vendégszeretetet, rögtön útnak indítottak egy futár Irkutskba a főkörmányzóhoz, hogy tudassák vele a nagybeteg kamarás megérkezését. Midőn tehát Rezánov két nap múlva ott megérkezett és meglátta a folyó partján a csinos várost, széles utcáival és nagy középületeivel, harmincz templomának aranyozott kupoláival, melyek a nap fényében ragyogtak, e kép úgy hatott a beteg utas lázas agyára, mint a délibáb a pusztában az eltévedt vándorra. Megérkezett az erődből ágyúlövés hirdette és de Pestel kormányzó, titkos tanácsos és szenátor, a polgármester, a katonai parancsnok és az érsek kíséretében, katonai díszkísérettel vonult ki elébe és hivatalos szertar-

társossággal, az összegyűlt tömeg részvétélét kísérve, vezette be Szibéria fővárosába.

Rezánov három hétig betegen feküdt a kormányzó palotában. A lankadság és a lázrohamok közt vasakarata lassankint megtörni látszott, szenvedő testének kimerülése felemésztette azt. Miután azonban a lehető legjobb ápolásban részesülhetett, állapota megjavult és ennek folytán állhatatosan ragaszkodott ama kívánságához, hogy útját folytassa. Orvosa ezt nem igen ellenzte, mert most, márczius első napjaiban még jobb karban voltak az utak, egy hónap múlva pedig már, midőn beállt a hóolvadás, már lehetetlenség lett volna rajtuk szánnal tovább jutni. Ahhoz azonban ragaszkodott, hogy ő Krasnoiariskig elkísérje őt, a hol a kamarás Keller tanácsos, a város legtekintélyesebb tisztviselőjének házában megszállhat és jó ápolásban, valamint orvosi kezelésben részesülhet. Rezánov mindebbe közönyösen beleegyezett. Útjának kilátása helyezett folytatása és az ezzel járó készülődések kissé felélénkítették a beteg és látszólag felfrissítették energiáját. Midőn eszméletlen volt, keményen leközölte kétségbeesését és lankadságát, nem akarta beismerni, hogy halálos kór rombolja testi erejét. A felismerhetlenségig lefogott, előbbi hatalmas testi erejének csupán az árnyéka maradt meg, ennek dacára még az utolsó estén résztvett egy az ő tiszteletére rendezett banketten és másnap reggel a szánban állva fogadta búcsúüdvözlését a kormányzó palotája előtt összegyűlt Irkutsk városa előkelőségeinek. Teljes életében akárhol megjelent, érdeklődés tárgya volt, de sohasem olyan mértékben, mint amaz utolsó útja alkalmával, a melylyel kétségbeesett erőmegfeszítéssel boldogságát akarta kivívni. (Vége következik.)

A HÉTRŐL

A kínos meglepetés hangján konstatalja az olasz sajtó, hogy a magyar lapok is beálltak abba a koncepcióba, a mely egy Strauss Richard opera hangszerelésével menydörgi a tripoliszi akció erkölcselenségét és az olasz katonák állítólagos kegyetlenkedését. A meglepetés élénksége és a fájdalomossága nyilván mutatja, hogy az olaszok más magatartást vártak épen mitőlünk magyaroktól.

A föltevésük megokoltóságát nem vitatjuk. Bizonyos érzelmi hasonlóságok és az érintkezésnek meglehetősen sűrűsége, közös emlékek és közös kultuszok szimpatiait és barátságot fejlesztettek ki a két nemzet között. A világhírű magyar embert a határon túl talán sehol se fogadta az érzésnek az a melegsége, mint olasz földön és a magyar állami önállóság a mi közös intézményeinkben távolról se demonstrálódik úgy, mint olasz szövetségeseink — érzésében. A temérdek vendég között, a ki Itália kék ege alá zarándokol, alig van szivesebben látott a magyarnál. Ennek oka is lehet, de következzék is, hogy példánul egész csomó olasz fürdőhely idegen közönségének az utóbbi évtizedekben szinte domináló eleme lett a magyar. Megszületett a tréfás mondas, hogy nyáron Debreczen és Kecskemét után a legmagyarabb város — Velence és annyi magyar szót, mint a Lidón legfőlebb még csak — Riminiben lehet hallani.

Maga a természet kedvezése ilyen hatalmas vonást nem produkálhat, ha az emberek is nem segítenek, hogy a vendég jól érezze magát. Ha a magyarok szeretnek Itáliában időzni, ebben kétségtelenül része van annak is, hogy ott jól bíznak velük, barátok között érzik magukat, ha a szavukat nem is, de megértik a lelküket. Tudjuk, hogy így is van csakugyan.

Tudjuk azt is, hogy a mi érzelmi magatartásunk nem az első, nem az egyetlen és nem is a legfájdalmasabb csalódás, a mely az olaszokat a mostani háborús kalandban érte. Sokkal keservesebb és végzetesebb példánul az a csalódás, a melyet — a törökök meg az arabusok szerettek nekik. De viszont nem is állhat tőlünk magyaroktól távolabb semmi, mint az ambíció, hogy — bennünk csalódjanak legerősebben. Sőt ellenkezőleg. Az olaszoknak nem lehet fájdalmasabb, mint nekünk, ha vállalkozásuk természeté ellené szegül annak, hogy meleg szimpátiánk kísérje.

Azt az erkölcsöt, a mely a tripoliszi akció indítékából hiányzik, a mi baráti érzésünk nem pótolhatja. Egy nemzet egyénisége soha se vetheti ki magából az igazságosság érényét, akkor se, ha az igazság neki magának is fájdalmas. A szemrehányás itt nem minket illet.

De más dűllőbe tartozik a panasznak az a része, a mely az állítólagos kegyetlenkedések kész hite- léről és megbélyegzéséről szól. Ez a szemrehányás már súlyosabb és megszívlelni valóbb. Igazak-e ezek az atrocitások vagy nem igazak, valóban annyira tigrisek-e az olaszok és annyira bárányok az arabusok: nem tudjuk. A sivatag messze van tőlünk és az oázisokban nincsenek magyar szemtanúk. Itt tehát szabad választás nyílik számunkra: higgyük-e a gonosz híreket vagy ne higgyük? És élhetünk ezzel a joggal az eszünk és a szívünk parancsa szerint.

Az olasz emberről tudjuk, hogy erős indulatú és a háborúról is tudjuk, hogy nem a szelid megindulások dajkája. Soha a világ teremtése óta még nem volt háború kegyetlenkedés nélkül, egyszerűen, mert maga a háború kegyetlen mesterség és az első kegyetlenséget magával szemben követi el az, a ki háborúba indul. Az Irás is csak annyit követel, hogy: szeresd felebarátodat, mint önmagadat, de azt, hogy szeresd az ellenségedet jobban, mint önmagadat — hasztalan is követelni.

Azokról a fotografiákról, a melyek halomba lövöldözött arabok rémes csoportképeit hozzák borzadt tekintetünk elé, nem mondjuk, hogy nem hitelesek, mert az ellenkezőre sincs bizonyosságunk. Mindenesetre fölűnő azonban, hogy ugyanakkor, a mikor nemcsak a kiküldött harcztéri tudósítók, de az idegen katonai megbízottak, a tanulmányúton levő attachék is keserűen panaszkodnak, hogy közel se engedik őket oda, a hol látni lehet valamit; ugyanakkor a fotografusok nyugodtan és zavartalanul csinálhassanak félvételeket olyan jelenetekről, a melyeket az olasz hadvezetőségnek leg több oka lenne a világ előtt eltitkolni. Ilyen rettenetes bárgyúságot talán még se lehet fölteni olyan emberekről, a kikre egy nehéz hadjárat vezetését bízta nemzetük.

A fotográfia hiteles dokumentum, a fölvevő gép nem hazudik, de ki merne jót állni az eredeti igazságáról? A waterlói csata fotografiáját is végignézhetjük ma már minden mozgófénykép-színházban, de tudjuk, hogy azt nem a helyszínen fotografálták. A fényképező gép ma egyaránt szolgálja a valóságnak és a fantáziának, mint akár az író-toll vagy az eset. Ez némi vigasztalásul szolgálhat azoknak, a kik a rémületől és főlháborodástól sápadt arcczal nézik a borzalmas tripoliszi fölvevételeket. Lehet, hogy a valóságot ábrázolják, de nem okvetlenül kell, hogy így legyen és ez utóbbi eset mindenesetre kellemesebb úgy a humánusoknak, mint — az arabusoknak.

Nem állítjuk — fájdalom, nem állíthatjuk — hogy semmi rémség se történik most a sivatag peremén. Fekszik a vérázott homokon és az oázis pálmái alatt halott és hörgő sebesült bőségesen. De együtt: olasz, török és arabus. Mert egyik se virágot szór a másira, hanem gyilkoló golyót. És a hol a halál, a szenvedés nem válogatós és nem részrehajló, ott a részvételen se szabad ilyennek lennie. Egyformán megilleti mindazokat, a kiknek vére és könyve hull az emberpusztító zivatáran.

Egy háború a világ legnagyobb vállalkozása és minden vállalkozásnak megvan a maga propaganda szervezete. Mikor a nemzetek szolidaritásának kötelei annyira megszaporodtak, a hadviselő feleknek nem közömbös az, hogy a nézők érzése velük van-e vagy ellenük. Az ellenség befeküdtése nem értéktelen föladat. Még emlékeztetünk rá: az angol-búr háború idejében micsoda vérfaagszó hírek repültek be a világot az angolok kegyetlenkedéseiről, asszonyok és gyermekek halomba gyilkolásáról.

Már most, ha ezek a hírek nem is mind, de csak felelősségben is igazak lettek volna, föl lehet tenni, hogy a békekötés után a búr vezérek: Botha és társai nemcsak belényugosznak a megváltoztathatatlanba, hanem a zászlaja alá is es-

A hosszúpályi kerület küldöttsége felajánlja Beöthy László kereskedelmi miniszternek a jelöltséget.

küsznek annak a hatalomnak, a mely így bánt asszonyokkal és gyermekekkel? Ez egy csöppet se valószínű. Vannak dolgok, a melyeket soha se tudnak megbocsátani gyöngébb lelkű emberek se, mint a milyenneknek magukat a búrvezérek a háborúban megbizonyították.

Mikor annyi minden olyan hírrel szolgál az afrikai háború, a melyet nem fogadhatunk a kritika erős és szigorú cenzurája nélkül, nem baráti dolog, de talán nem is igazságos csak — és épen azokat a híreket kivonni a cenzúra alól, a melyek egy egész nemzetre szégyenletes és megbélyegző dolgokat beszélnek. Egy nemzetre, a mely velünk szemben nem volt se barátságos, se igazságos. Az ilyen eljárás szintén nagy kegyetlenség és ugy-e mi is fájdalmas főlháborodással tiltakoznánk a föltevés ellen, a mely minket kegyetlenkedéssel vádolna...

*

Különböen is, ha mi kegyetlenkedésről akarunk panaszkodni, nem kell anyagért Tripoliszba fáradsunk. Sokkal közelebb is találunk siratni és panaszkodni valót. A kapuba se kell kiállni érte, mert maga bejő a háza, elárassza a lakásodat, tönkre teszi a munkád zavartalanosságát és éjszakád nyugalmát.

Nem adunk föl rebuzst, mert ennek az így föl-tett kérdésnek Budapesten, fájdalom, egynél több a helyes megfejtése. Megmondjuk tehát, hogy a budapesti, helyesebben a pesti utcazi zaj az, a miről beszélünk és a miről ezen a héten ankétet is tartottak a kereskedelmi minisztériumban.

Lesz-e vajjon valami eredménye ennek az ankétnek? Eredménye, talán igen: de hogy hatása legyen, ebben kételkedünk. Bizonyos, hogy Budapest jelentékenyen lármásabb város, mint a milyennek lennie kellene. A forgalom mindenütt zajjal jár, de minálunk túlságos mértékben él ezzel a járdandóságával. Ha forgalom és láрма között mindenütt az lenne az arány, a mi nálunk, akkor Párisban, Berlinben már csupa süket ember laknék vagy mindenki vattával a fülében járna az utcán.

Ha megrendszabályozzák is a villamos csengő-jét: gyökeresen segít-e ez a bajon? Megérzik-e az a zaj tengeren, ha egy csuporral kimernek belőle?

Nincs sok bizalmunk az akció sikeréhez, mert a tényezőik egész csoportjának harmónikus közreműködése kell ahhoz, hogy elérjük, a mit ezzel az egy intézkedéssel elérni akarunk. Egy nagyvárost a maga egészében se elméltetni, se csöndessé tenni nem lehet és hogy mégis mindenki megtalálja a földjén azt, a mit keres, illetve mentessé tegye az életét attól, a mi zavarja, az nem egy berendez-

kedési akció, hanem egy elrendezkedési folyamat eredménye. Vannak emberek, a kiknek megélhetési elemük a forgalom, a zaj, vannak s a kiknek a foglalkozása nyugalmat és csöndet követel. Így alakultak ki a kézz nagyvárosokban a lármás negyedek és a csöndes negyedek, láthatatlan vonalakkal, de szigorúan elhatárolva egymástól. Ez az, a mi Budapesten egylegőre még hiányzik, ez a kialakulatlanság teszi mizériává azt, a mi természetes eleme egy nagyváros életének. A közönség különböző elemeinek a maga különböző igényei szerint való elhelyezkedése még nem történt meg és nem is fog addig megtörténni, a míg a lakásvizonyok gyökeresen meg nem javulnak. Most is vannak Budapesten csöndes utczák is, nemcsak lármások, de hogy mindenki olyan helyre mehesse lakni, a melyet a foglalkozása vagy az idegrendszere kíván, ehhez szükséges lenne, hogy — válogathasson és a mit megfelelőnek talál az — hozzáférhető is legyen. És ehhez nem elég a villamos csengőjének halkabb áthangszerelése. Mert ennek, attól tartunk, csak az lesz a következzése, hogy még több embert fognak elgázolni. Ritkábban csöngtet a villamos, de sűrűbben — a mentők kocsija. *Szigma.*

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Az Alerion-madár vére. Cholnoky Viktornak új novellás kötete jelent meg ezzel a címmel. Két év előtt megjelent *Tammuz* könyve óta, melynek ritka nagy irodalmi sikere volt, Cholnoky legkitűnőbb elbeszélő írónk közé soroljuk s ezt a hírnevét az új könyv is megerősíti. Mindenesetre a legsajátságosabb jelenségek egyike irodalmunkban, egy egészen eredeti, sajátos világlátású író, a ki a dolgokat a maga különleges látószögéből nézi, a mindennapi eseményeknek és alakoknak különös színt és reliefet tud adni s a kiből manapság szokatlan mértékben van meg az elbeszélő művészet ritka adomány, a melylyel az első mondatból fogva meg tudja fogni az olvasót s vezetni magával a történet végéig. Mindenképen arisztokratikus lélek: elkülöníti magát a többi emberektől s a körülötte folyó dolgoktól, a maga külön világában él s innen úgy nézi a mi világnak, mint valami furcsa, fantasztikus színjátékot; sohasem elegyedik a tömegbe, az események közé, ő ezeknek csak szemlélője akar lenni. Intelligenciája szokatlanul finom és erős, belelát a dolgok legrejtettebb vonatkozásaiba. Kulturája igen magas színvonalú, nem a lélek külső rétegein legrögzött ismerettömeggel, hanem a léleknek az a rendkívüli fogékonysága és magába olvasztó képessége, a mely az ismeretek lényegét teljesen magába olvasztja, ön maga alkotórészévé teszi, úgy hogy tudása valami veleszületettnek, lényéből sarjazottnak tetszik, a mint hogy alapja a veleszületett kulturális predispozíció is. Innen fakad íróniaja is — ritka jelenség minálunk! — mert az írónia lélektani alapja mindig a világ dolgainak

szkeptikus megértelem, a mely az igen fejlett intelligenciából és igen finomodott kultúrából fakad. Ezért szereti a különös, fantasztikus alakokat és eseményeket, a kísérlet-jelenségeket, a tébolyodott vagy a tébolyhoz közel álló világot, a Kelet világát, a társadalmon kívül élők groteszk társadalmát, az irodalomból Don Quichotte-t és Falstaffot. Viszontlátjuk az új kötetben Trivulsiót is, a Tammuz kötet jellemző alakját, a ki a legfantasztikusabb és leginkább meglepő történeteket tudja elmondani. Fantasztikum olyan, mint valami ismert tájkép, a mely azonban valami kísérleties, idegen fényvel van megvilágítva: az egyes részletek vonalai ismerősen, pontosan rajzolódnak ki, a színek azonban egészen el vannak változva. A könyv egyik novelláját, az *Agorán* címűt külön is ki kell emelnünk, ez a legfinomabb, legelőkelőbb kulturájú és a maga egyszerű formájában legmélyebb dolgok egyike, melyeket a mai magyar irodalom produkál.

Vicza regénye. Zsoldos László regénye, mely lapunkban jelent meg először, most könyv alakban kerül a közönség elé. A kedves regényre jól emlékezhetünk még olvasóink: a csinos, bájos ártatlan kis Vicza története, a kit anyja szerencsétlensége, rokonainak önzése és féltékenysége mármár nagy bajokba dönt, de a maga kedves ártatlansága, bájosága és anyjának bátor szíve még idejekorán kiment mindenből s eljuttatja a házasság boldog kikötőjébe. A regény, mint olvasóink is tudják, nagyon kellemes olvasmány, diszkrét, igénytelen hangja, friss, meleg humora, előadásának közvetlensége megnyeri az olvasót. Zsoldos László néhány év alatt erősen maga felé fordította az olvasó közönség rokonszenvét mértékártásával, munkájának becsületességével, azzal a szerencsés leleménnyel, mellyel ki tudja válogatni a népszerűsége alkalmas, tetszős témákat és alakokat s a melyekkel rendszerint el is éri célját: az olvasónak irodalmi eszközökkel való szórakoztatását.

Rendőr-kutyák. Rendőrségünk és csendőrségünk körében mind jobban kezdenek foglalkozni a kutyának a közbiztonság szolgálatába való vonásával s már magán-amatőrei is vannak az ügynek. Alkalmas időben jelent tehát meg Sz. Panajott Sándor altábornagy munkája, mely magyar fordításban adja *Vezérfonal a rendőr- és védő-kutya idomításához* cím alatt Most Konrád német szakember könyvét. Az alapos megfigyeléssel, sok tapasztalat alapján írott könyv számtalan gyakorlati tanácsot ad arra nézve, miképp kell a kutyát a rendőrség és védelmi célokra betanítani.

A bölcsélet története. A filozófia irodalmában ismeretes filozófia-történeti kézikönyvek között a legismertebb és legáltalánosabban elterjedt a német Schwegler műve, mely 1847 óta, mikor először megjelent, folyton új meg új átdolgozott kiadásokban kerül közlére, nemzedékeket vezetett már be a filozófia ismeretébe s egyik oszlopa lett a német filozófia műveltségének. Úgyanígy bevált magyar fordításban is, mióta a Filozófiai Irók Társágnak megjelent. Ez az első kiadás rövid idő alatt teljesen elfogyott, úgy, hogy most már új kiadására lett szükség. Ez a második kiadás, nagy gondal átdolgozott formában, most jelent meg ugyancsak az *Alexander Bernát és Bánóczi József* által szerkesztett Filozófiai Irók Társágnak. Mindenki, a ki a filozófia eszméit és irányait fejlődésével meg akar ismerkedni, ebben a könyvben találja meg a legjobb vezetőt, a mely röviden, világosan adja meg az egyes filozófiai rendszerek és iskolák eszméit és valamennyit a maga helyén állítja be a fejlődés kereteibe.

A „Jó Pajtás”, Sebők Zsigmond és Benedek Elek képes gyermeklapja november 26-iki számában *Enrődi Sándor és Váradi Antal* verseket, *Szabóné Noga Janka* elbeszélést, *Sebők Zsigmond* folytatja *Dormogó Dömötör* sport-kalandjait. A világ leg-szebb meséi sorozatában Dosztojevszkiéket egy megragadó szépségű meséjét találjuk. *Patakyl* Kató kedves képet rajzolt, egy czikk a hangyák birodalmát ismerteti, *Zsiga bácsi* mulatságos mókáinak egyikét mondja el, *Benedek Elek* folytatja regényét. A rejtvények, szerkesztői üzenetek teszik teljessé e szám tartalmát. A „Jó Pajtás”-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fill. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal. (IV. ker., Egyetem-utca 4.)

Új könyvek. Az *Alerion-madár vére*. Elbeszélések. Irta Cholnoky Viktor. Budapest, Franklin-Társulat. Ára 4 korona.

Vicza regénye. Irta Zsoldos László. Budapest, Franklin-Társulat; ára 4 korona.

Vezérfonal a rendőr- és a védő-kutya idomításához. Irta Most Konrád. Németből fordította Sz. Panajott Sándor. Budapest, Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utca 4.; ára 4 korona 50 fillér.

A bölcsélet története. Irta Schwegler Albert. A Koebertől átnézett és bővített tizenötödik kiadás után. Második, átdolgozott kiadás, ára 10 korona.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: **CSEZIK Károly** királyi tanácsos, volt 48-as honvéd, nyug. pénzügyi főtanácsos, 83 éves korában Budapestben. — **MÁRTON FERENCZ** földbírtokos, 48-as honvédkapitány, 85 éves korában Temesság községben. — **Gróf Wass Jenő** czelei nagybirtokos, 67 éves korában czelei birtokán. — **HALÁSZ László dr.**, kereskedelmi miniszteri tanácsos és neje Grötschl Paula fia, Imre, gimnáziumi tanuló, 17 éves korában Budapestben. — **Ötömői SZIRÁNYI ANDOR** kereskedelmi miniszteri személnőr, 28 éves korában Budapestben. — **Kovácsvási BODNAR János**, református lelkész, 81 éves korában Kakszentmártonban. — **TRAJLA György** temesvári görög-katolikus esperesplébános, 76 éves korában Temesváron. — **Fodor ZSIGMOND** betűszedő, 61 éves korában Budapestben. — **RÁSKAI VILMOS**, a magyar királyi államvasutak nyug. főmérnöke, 71 éves korában Nagygyeden. — **MONSZÁNYI GÉZA** az angol osztrák bank budapesti fiókjának és az erdélyi magyar jelzálog hitelbanknak főtitkárja Abáziában. — **MÁRAY LAJOS** nyug. részvénytársasági igazgató Mátysföldön. — **Szabó ODON** honvédszázados, a Ludovika Akadémia tanára, 34 éves korában Budapestben. — **GASKÓ Gyula** pancsovai főgimnáziumi tanár, 42 éves korában Pancsován. — **KÁLLAY Jenő** székesfevárosi tanácsjegyző, 62 éves korában Budapestben. — **KLOBUCZKY János** volt országgyűlési képviselő 73 éves korában Zsitvaújfaluban. — **Alsódomború ZALÁN Pál**, a Lloyd hajó-társaság tisztviselője, 30 éves korában Triestben. — **SCHULLER György** föld-birtokos, 94 éves korában Pusztai-Teleken. — **Szörök GÁBOR dr.**, derecskei királyi közigyelő, 47 éves korában Debreczenben. — **DREISZIGER FERENCZ** hétházi járási állatorvos Eperjesen. — **Kolozsvári Magyar István dr.**, községi orvos, az ev. református egyház presbitere, tüdőfőparancsnok, taktikapraktikáinak elnöke, 76 éves korában Alsónémediben. — **TYUKOS ANDRÁS**, 56 éves korában Budapestben. — **PETSITS Márk** gyakorló orvos, hetvenéves korában Budapestben. — **BÁRÓ APPEL**, a „Musketere” szerkesztője Bécsben. — **JETZI József**, betűszedő, negyvennyolc éves korában, Budapestben.

Öz. **SOMOSKESZI JAKABFFY GERGELYNE**, szül. zsenai Markovits Paula, 84 éves korában Budapestben. — **Öz. VAJAY GÁBORNE**, szül. szentmihályi Pap Julianna, néhai Vajay Gábor szatmárhegyi rendőrkapitány özvegye, 83 éves korában Szatmárnémetiben.

ben. — TAUSZK HENRIKNE, szül. Pfeifer Mina, 70 éves korában Budapestben. — **Öz. nagyváradi és tekei HORVÁTH GYULÁNÉ**, szül. miháldi báró Splényi Berta, 68 éves korában Budapestben. — **POTORÁN ISTVÁNNÉ**, szül. Neagoe Helen, 49 éves korában Debreczenben. — **Márkus- és batizfalvi MÁRIASSY GYULÁNÉ**, szül. Heszler Anna, 40 éves korában Rákosszentmihályon. — **VOGEL KLÁRA**, 37 éves korában Budapestben. — **MORAVETZ Irma** székesfevárosi tanítónő Budapestben. — **Borzák ENDRE** dr.-né, szül. Roboz Erzsike, 19 éves korában Kispesten.

EGYVELEG.

* **Telefon az automobilon.** A leleményes amerikaiak már az automobilra is rászerelik a telefont, hogy az utasok a sofőrrel menet közben is értekezzenek. Az ülések mellett egy mikrofont helyeznek el, melyet a sofőrrelis mellett lévő hangosan szóló telefonnal kötik össze. Egy gomb megnyomására a telefonban erős pattanás hallható, mely a sofőrrel figyelmezteti, hogy az utas beszélni óhajt vele.

A divat az idei téli szezonban különösen a esendő, valóban téli színek dominál. Különösen kiemelendők: a sötételegre, emeraldzöld és szürkés-zöld színárnyalatok, taupé és amethyste különböző variációkban. A szövetek most is, úgy mint az elmúlt szezonban, nagyon puhák, simulékonnyan a testvonalakhoz, készítenek. E tulajdonságoknak kiválóan megfelelnek az ismert Schweizer & Co. selyemszövet-kivitelű *özg mintakuldményei* drap-alaska, voluptuosa, selyem-vilós, crepe de chine és tafetasmousseline. A divatnak nagyon megfelel a *özg által gyártott svájci hímzések* elegáns estélyi- vagy színháztolelték formájában. T. olvasóinknak a Schweizer & Co. Luzern U. 23. (Svájcz) *özg alkalmas ajándékokat tartalmazó katalógusa* s mintagyűjteménye áttekin-tésénél nem fog nehézséggel járni a választás, mely mintagyűjtemény bérmentve, a választott szövetek pedig vám- és portmentesen küldetnek.

Petrol-balzsam, melyet az amerikai, angol és francia klinikákon már állandóan rendelik, legbiztosabb szer hajhullás és koparképződés ellen. Legtökéletesebb fej- és hajmosó. Kapható Petrovics Miklós drogeriájában Budapest, IV., Bécsi-utca 2.

Csakis a legjobb minőségű francia, angol és japán gyártmányokat szolgáltatják a már megkezdődött *özg alkalmasból Szénásny, Hoffmann és Társa* IV., Bécsi-utca 4. selyemárú nagykereskedők, a kik kéri a vidéki igen tisztelt vendékeket, hogy minták iránti beces rendelmenyeiket lapunkra való hivatkozással lehetőleg már most juttassák a céghez.

Nagy gondtól szabadul meg minden szülő, a ki gyermekeinek ruházatára súlyt helyez, ha a mai számunkban megjelent *„Oriai occassio”* című hirdetését figyelemre méltítja. Meglepetően olcsó árakat fog benne találni, a mi bizonyára arra indítja, hogy az általánosán kedvelt és mindig nagy választékkal rendelkező Fischer Berta és nővére utóda gyermekruházati üzégét IV., Bécsi-utca 5. szám alatt meg-látogassa.

Zenekedvelők öröme. Érdekes újítást honosított meg az Országos hangjegykölcsönző intézet, mikor havi 3 koronáért kölcsön adja a legújabb zeneműveket úgy helyben, mint vidéken. Ha érdeklő, kérje a „B” prospektus azonnali megküldéséért. Országos hangjegykölcsönző intézet, Budapest, VI., Andrásy-ut 47.

Minden cipőbe alkalmazható a szab. Laufer lúdtalp-fűző, a fájdalomat járás közben megszünteti. Ismertetőt kívánatra ingyen küld az egyedül készítő: Székely és Társa ortopéd. cipőkészítő, Budapest, IV., Múzeum-körút 9.

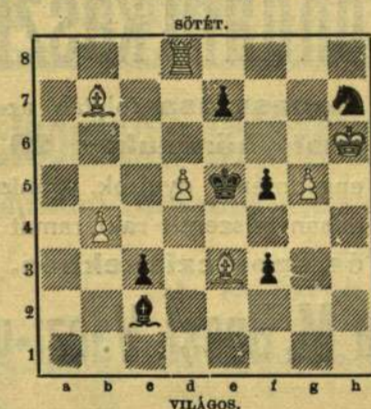
Szerkesztői üzenetek.

Heime-fordítások. Iskolás dolgozatok, ilyen kezdetleges készüléssel nem lehet Heiut tolmácsolni. A mi imádságunk. Egész jelentéktelen, semmit mondó arórsz. — Bín. Olyan rémes. Hídeg, kigondolt szimbolizmus, nincs benne semmi lendület.

Kérdés. A melegség hiányzik a máskülönbön intelligens írt verből. Mit szerettem. Konvencionális szölamok, vajmi fogyatékos technikával.

SAKKJÁTÉK.

2772. számú feladvány Geyerstam A. F.-től.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

A 2767. sz. feladvány megfejtése Wardener F. bárótl.

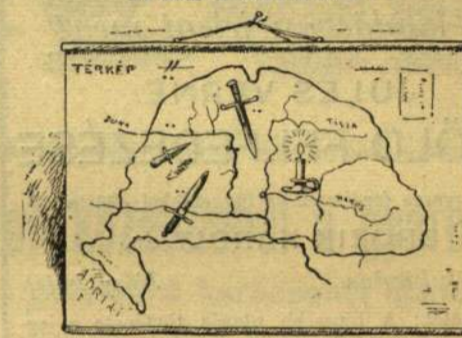
- Világos. Sötét. Világos. a. Sötét.
- 1. Vg5-c3 ... Vh5x1 (a, b) 1. ... Hh5-f7
- 2. Vg3-c5 + matt. 2. e6-e7 + matt.
- 1. ... Vh4-f2
- 2. Vg3-c5 + matt.

A 2768. számú feladvány megfejtése Pauly W.-től.

- Világos. Sötét. Világos. a. Sötét.
- 1. Ff6-c3 ... Fe1-c3(a, b) 1. ... Ft sz.
- 2. Ka3-a4 stb. 2. Ff7-v. Fd4, e5, f6 (megakadályozni a futárokkal.)
- 1. ... a5-a4
- 2. Fg3-d2 stb.

Helyesen írták meg: Merényi Lajos. — Gels József és Stark Vilmos. — A „Budapesti Sakk-kör”. — A „Budapesti III. ker. Sakk-kör”. — Ludányi Antal. — Wyachogrod Pál. — Beer Mór. — Gottlieb István (Budapest). — Németh Péter (Csenger). — Kintizs Róbert (Bakony). — Müller Nándor (Szombathely). — Hoffmann Antal (Lipót-udr). — Szabó János (Bakony-Szentlászló). — A „Győri Sakk-kör”. — Székely Jenő. — Mészey József (Győr). — A „Zborói Társaság”. — A „Kálóczi Katolikus Kör”. — Veöreos Miklós (Zirc). — Ifj. Hubay Bertalan (Bodas-ujlak). — A „Duna-földvári Egyenlőségi kör” (Duna-földvár). — Baross Mihály (Biharudvari). — Csokolai István (Hajdúhadháza). — A „Lébényi Gasztroklub” (Lébény). — Lusztik János és Szilvács János (Alberti-Isza). — „Csengeri Csavins” (Csenger). — Király Mihály (Zenta). — Kunz Rózsa (Temesváros). — Budai Sakkos Társaság (Budapest). — Patkó Imre (Tálpas).

KÉPTALÁNY.

A 44-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Egyedül hallgatom tenger mormolását.

Felolós szerkesztő: Hoitsy Pál. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Bluz-selyem méterre 1 K 75 fill.-től feljebb. Utolsó divat-újítások! Bérmentve és már el-vámolva házhoz szállítva. Gazdag mintakollektió postafordultával küld: **HENNEBERG** selyemgyáros Zürich.

Oly hölgy a ki az egészséges bőrpolgára súlyt fektet, szepőt elutasít, gyággeden puha bőrt, valamint fehér arcbőrt elérni óhajt, kizárólag a **vesszőparipa-Hliomtejszappant** használja. — Egyedül gyártó: **Bergmann & Co. Tetschen a. E.** Darabja 80 fillérről minden gyógyszerárban, drogeriában és illatszerekkereskedésben stb. kapható.

Egyedül teljesen pormentes, ruganyos és higienikus padlózat, tökéletesen zajtalan, pormentes és meleg tartó, szöveteszerű hatással. Izléses sima színekben és Inalid keresztűl **Legkiválóbb tartós-dolgozott modern LINOLEUM** ság és egyszerű ke-mintázatokkal. :: zelés. Építkezéseknél elvállaljuk az egész munkát. Szakszerű f.ktetési munkát biztosítunk. :: Költségvetés díjtalan.

Elsinger M. J. és Fiai Epest, V., Báthory-u. 6. Telefon 139—32. szám.

KALODONT Fog-Krém és szájviz

Csak a minőség

révén lett világhírű a valódi

Svájci selyem vámmentesen :: hához szállítva! Kérjen felte, fehér vagy színes újításokból mintákat: duchesse, voile, satin souple, tafetas, crepe de chine, coitenne, cötélé, mousseline 120 cm. széles, méterenként 1.20 K-161 kezdő. Ruháknak, blúzoknak stb.-nek való hásony és poliche, ugyiszlén hímzett blúzok, valamint batizet-pamut-vászon- és selymruhákat. Mi csatló garantáltan erős selyemszöveteket adunk el vám- és portmentesen közvetlen magánvevőknek. **SCHWEIZER & Co., LUZERN U 24 (Svájc.)** Selyemkivitel. Királyi udvari szállító.

ÓRÁK, ÉKSZEREK ezüstművek, china-ezüst dísz tárgyak kizárólag legfinomabb minőségben gyári áron beszerezhetők. Legújabb angol rendszerű részletfizetési módzatok mellett is. **REICHMÖR és FIA** ékszerkészítők és órákos **SZEGED S.** Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Lohr Mária (Kronfus) Gyár és főszlet: **A** főváros első és legrégibb csipkésztítő, vegytisztító és kelmefestő gyári intézete. Fiókok: II., F6-utca 27. IV., Eszkü-ut 6. IV., Kacske-mi-utca 14. V., Hárminczad-u. 4. VI., Terep-körút 39. VI., Andrásy-ut 16. VIII., József-körút 2.

PALMA kaucsuk Cipősarok

SALVATOR kiváló bőr- és lithiumos gyógyforrás vese- és hólyagbajknál, kösvénynél, czukorbetegségnél, vörhenynél, emésztési és lélegzési szervek hurutjainál kitűnő hatású. — Természetes vasmentes savanyúvíz. Kapható ásványvízkereskedésekben és gyógyszerárakban. **SCHULTES ÁGOST** Szinye-Lipóczy Salvatorforrás-vállalat, Budapest, V., Rudófi-rakpart 8.

Divatos ridikülők Kaphatók **Csángónál** a készítőnél **Budapest, IV., Múzeum-körút 5. A cím fontos! TELEFON** **Zongorázik Ön?** 3 korona havi előfizetés mellett legjobb és legújabb zeneműveket kölcsönöz vidékre is **ORSZÁGOS HANGJEGYKÖLCSÖNZŐ INTÉZET.** Budapest, VI. ker., Andrásy-út 47. szám. ■ Tessék «B» prospektust kérni. ■

CALDERONI és TSA Budapest, V., Gizella-tér 1. (Haas pal.) Szemüvegek és orrcsüptetők a leg-finomabb üvegekkel. Színházi lát-csövek, női nyeles látcsövek díszes kivitelben. Tábori és vadászlátcsövek, csillagászati távcsövek. Prizmás látcsövek, Zeiss, Busch stb. gyártmány. Aneroid és regisztráló lég-súlymérők megbízható szerkezettel. Időjáróló készülék. Ablak-, szoba- és fűrdőhőmérők. — Fényképezési készületek. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.

ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁS (ANDRÁSSY-ÚT 2E) **ELKÁN** és **GERŐ SZÜCSÖK** BUDAPEST VI. PETŐFI-U. 5. **Divatlap** díjtalan. **Telefon: 83-73**

AGYTOLLAK Legelőnyösebb bevásárlási forrás: **Magyar Kereskedelmi Vállalat** * Miskolc 20. Tessék árjainkat kérni. Tessék árjainkat kérni.

!!ÓRIÁSI OCCASIO!!

Fischer Berta és Nővére Utóda

ezég, mely 25 év óta fennáll,

Budapest, IV., Bécsi-utca 5. sz. alatt

folyó hó 20-tól 1912. év január hó 12-ig beszerzési áron adja el az összes raktáron levő

fiu-, leány- és bakfis- téli és nyári ruhákat,

valamint kabátokat is.

Leány mosóruhák	2 K-tól feljebb	Bakfis-leány felöltők	15 K-tól feljebb
Leány barket ruhák	3	Bakfis-leány télikabátok	18
Leány szövetruhák	6	Fiu mosóruhák	5
Leányfelöltők	8	Fiu ruhák	8
Leány francia-ruhák	10	Fiu iskola-ruhák	10
Leány télikabátok	15	Fiu felöltők	10
		Fiu télikabátok	15

Senki se mulassza el ezt a rendkívüli olcsó vásárlási alkalmat felhasználni.

Uj kiadásban jelent meg!

JULES VERNE
A FÖLD FELFEDEZÉSE

Magyarra fordította és függelékkel ellátta
BRÓZIK KÁROLY dr.

Második kiadás. Négy kötet.

I-II kötet: A híresebb utazók története a leg-
régibb időkől a XVIII. századig. Képekkel.

III-IV kötet: A XVIII. század híres hajósai.
Képekkel.

Ára egy-egy kötetnek 4 K, vászonba kötve 5 K 60 f.

Kiadja a **FRANKLIN-TÁRSULAT.**

Megrendelhetők:

LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál
Budapest, VI. ker. Andrassy-út 21. szám.
és minden könyvkereskedésben.

Túlhalmozott

Bőröndáru készletünk

leapasztása folytán az összes uta-
zási bőröndökre **20 százalék**
engedményt nyújtok. Ajánlom egyébként
dúsan felszerelt raktáramat **vadászati**
és sportcikkekből.

Huzella M. Bpest, Váci-utca 28.

Homok, kavics,

bányahulladék stb. legelőnyösebben
lesz értékesítve,
ha cementtel keverjük és falazóte-
g-
lákat, fűtőböket, tetőcserepeket,
járdaalapokat, csöveket stb. készí-
tünk belőle.

Dr. GASPARY-féle
gépeken és
formákon.

Dr. GASPARY & Co. gépgyára, MARKBRANTSTADT

228. sz. bro-
súra ingyen.

Németország.
Kérjük gyáru-
kat meglátogatni

Kocsiárucsarnok

Budapest, IX., Köztelek-utca 4.

A monarchia legnagyobb kocsiraktára. Árjegyzék ingyen.

SZŐLŐ-OLTVÁNYOK

szőlővesszők és Gleditschia (éles kérés-
nek alkalmas) csomagtól beszerzésére legmelo-
gobban ajánljuk a legjobb hímőrvérendő
Szűcs Sándor Fia
szőlőtelepét Biharórszegen.

Ha a saját érdekét tartja szem előtt, úgy ne
vegyen addig oltványt vagy vesszőt, míg a fenti
csomag képen nagy árjegyzékét nem körbe négyen
és bére elvett. Ezen árjegyzék minden szőlő-
birtokost érdekel hasznos tartalmánál fogva.
Olcsó ár és pontos kiszállítás. Számos
előismerő levelet. A tisztelt érdeklődők a telep
megtekintésére szívesen látunk.

A Budai Szt.-Lukácsfürdő

«Nagyszálló udjában» és «Thermal»-szálló-
djában szoba teljes ellátással naponként
10 koronától feljebb. Minden szoba kilátás-
sal a Dunára. Kénes iszapfürdők és iszap
borogatások. — Fürdőismertetést díjmen-
tesen küld. Szt. Lukácsfürdő részr.-társ.

Elsőrangú készítmények!

Hegedűk és Gordonkák **Gzimbalmok** **Ünnyök hangszerek** **Grammofonok**

Gítárok
Cziterák
Fuvolák
Klarinétok
Harmonikák
Intonak stb.

Dus választékban kaphatók a minőség-
ért elvállalt teljes szavatosság mellett

kényelmes havi lefizetésre.

Szíveskedjék legújabb nagy ké-
pes hangszeregyezékünket
kérni (esetleg lemezejegyzéket is)

Aufrecht és Goldschmied utóda Elek és Társa r.-t. Bpest, IV., Károly-körut 10.

SZÉNÁSY HOFFMANN és TÁRSA

selyemruházában IV., Bécsi-utca 4. szám

a nagy karácsonyi occasio

mélyen leszállított árak mellett a cégünkél meg-
szokott nagy arányokban **megkezdődött.**
Minták iránti rendelvényeknél kérjük a vidéki
tisztelt vevőinket, hogy címünkél a jelzőt

„**CSAKIS IV., Bécsi-utca 4. szám.**”

használni szíveskedjenek.

Szénásy Hoffmann és Társa.

A legjobb és legégszűségesebb

hajfestőszer

A Czerny-féle Tanningene

Évekig eltart, soha nem fog. Ár 5 korona.
Lávélcím: Wien, XVIII., Karl Ludwigstr. 4.
Raktár I., Maximilianstrasse 9.

==== Szépsége ====

sokkal tovább tart, ha állandóan
Czerny-féle keleti Rózsatejet használ. Az ára 2 kor.
A hozzávaló Balsamszappan 60 fillér.

A Czerny-féle Osan

a legjobb a fogaknak és a szájnak.
Osan-szájvíz 1 korona 80 fillér, Osan-fogpor 90 fillér. — Késpatő
gyógyszertárakban, drogeriákban és illatszertárakban.

Elsőrendű alumínium edények közvetlenül a gyárból.

Minden háziasszonynak kívánatos gyönyörű karácsonyi ajándék.

Kivételes ajánlat 6 főcsoportban:

L.L. 15 darab 30 kor.	L. 15 darab 35 kor.
3 fazék, 3 lábas, 6 fedő, 1 tejforraló, 1 rántottasütő, 1 palacsintasütő.	
L.L. 20 darab 41 kor.	L. 20 darab 48 kor.
4 fazék, 4 lábas, 8 fedő, 1 tejforraló, 2 rántottasütő, 1 palacsintasütő.	
L.L. 26 darab 59 kor.	L. 26 darab 67 kor.
5 fazék, 5 lábas, 10 fedő, 2 tejforraló, 2 rántottasütő, 2 palacsintasütő.	

L. Elsőrendű alumínium edény különleges bronzbronzcsal. L.L. Elsőrendű alumínium edény bronzbronzcsal nélkül.

Díjtalan csomagolással, bérmentve ház-
ház szállítva. Meg nem felelőért a pénzt
visszaadom. Sürgőyezim: Spindler.

★ Árjegyzék és használati uta-
sítás ingyen és bérmentve. ★

Spindler Adolf fém- és bádógárgyár,
Budapest, VII., Angol-utca 8/a.

REKLÁM ÓRA

egyfedű, lapos, szabályozva 7 K-ért. A pénz
előleges beküldése mellett vagy utánvétellel
három évi jótállással szállítom. Állandó nagy
raktár mindennemű modern ékszerekből.

BÁCSÉNYSZKI JÓZSEF
órárs és ékszerész üzlete
Kolozsvár, Mátyás király-tér 14.
Alapított 1881-ben.

Rozsnyay vasas china bora

igen hatásos vérszegény-
ség, sápkór, neurasthenia
eseteiben. Egy 1/2 literes
üveg ára 3.50 korona.

A Rozsnyay-féle
vasas china bor
egyike a legerjedtebb
és leghatásosabb gyógy-
boroknak. A külföldi ké-
szítményeket felülmúja.
Vérszegényeknek külö-
nösen ajánlható. Kap-
ható minden gyógyszer-
tárban és a készítőnél:

Rozsnyay Mátyás gyógy-
szertárban Aradon, Sza-
badság-tér.

Kosztüm, raglán, séta és ruhák, bluz és pongyola különlegességek

nagy választékban. Mérték utáni rendelések saját műtermemben készülnek.

REICH HENRIK

Bpest, Egyetem-u. 9.
Telefon 142-06.

Az ület át-
kötözö-
dése miatt
«legméréskelebb áron árusítanak ki.
Kizárólag elsőrangú árak.

PAPEK JÓZSEF
cs. és kir. udv. szállító, bőrdőnd és
bőrőru készítő. Budapest, VIII.
Rákóczi-út 15. Telefon 63-30.

Keleti-féle cs. és kir. szab.

Sérvkötő pneumotikus gummipelottával,
a legköltségesebb a maga ne-
mében!

haskötő, látogat és erősít elgyengült
altestszerveket!

gummi gőrszédharisnyák,
műlábak műlábak, műfüzők,
testgyenesítő, járó és támpókepek, egye-
nőstárók, valamint a
betegápolás hasznos létesítései szilikek
a technika legmodernebb
alvái szerint legújtanóyosabb gyári árak mel-
letti készítmények

cs. és kir. szab. sérvkötők és
KELETI J. testgyenesítő gépek gyárában
Budapest, IV., Koronaherczeg-u. 17.
Legújabb képen árjegyzék ingyen és bérmentve.
Alapított 1878. Telefon 13-76.

HALTENBERGER

RUHAFESTO-, VEGYTISZ-
TÍTÓ-ÉS GOZMOSÓ-GYÁR. **KASSA**
GYÁSZESZETBEN RUHÁKAT 3 NAP ALATT LEG-
SZEBBEN FEST FEKETERE. ■ ALAPITVA 1810.

HYPNOTIZMUS

A SIKER TUDOMÁNYA

Tisztelt olvasó! Vajon eszedbe jutott-e valaha afelőli gondolni, hogy mi az oka annak, hogy némely emberek sikert aratnak; hogy midaz, amit megértenek, aranyvárrá válnak; hogy vagyont, állást, hatalmat és befolyást szereznek, anélkül, hogy vajmi nagy fáradságot kifejtjenek? Az ilyen egyénekkel barátok környékeznek; mindent tisztelik és becsülik őket; a társadalomban kiváló helyet foglalnak el és számos kitüntetést aratnak látszólag minden megerőltetés nélkül. Elmékedtél-e minderről? És tudod-e, hogy mi ennek az oka? Kemény munka? Dehogyan. A nagy ember sokkal keményebben dolgozik, mint a gazdag. Szüleit? Hiszen kiváló férfiak legfőbbje alacsony származású. Szerecsene? Sok szerecsene ember hal meg szegényen és barátlanul. Mi megmondjuk az okát. Az életben aratott sikereket a tika az egyéni befolyásnak, mely másokat arra késztet, hogy úgy gondolkozzanak, mint önömagad; hogy meggyerjed bizalmukat és barátságukat és hogy rábírad őket, hogy téged vállalatidban támogassanak. Egy utkos erő létezik, melyvel ellenállhatatlan egyéni befolyást gyakorolhatsz, melynek segítségével bármely akadályt legyőzhetsz és bárkit elbájoszhatsz és lekötözhetsz, bármennyi tehetséget vagy rossz szokást magvairizmus vagy hypnotizmus. Ez az alapja a sikernek minden foglalkozásnál és vállalatnál.

A mi sikert hoz. Ez olyan tehetség, melyet az isteni előrelátás örökségül adott szegénynek és gazdagnak egyaránt. Ez valóban a kornak csodaszereit tartalmazó, mely horderejű red néve, ha képes vagy valakit meggyőzni arról, hogy a saját áruid a legeszebbek, továbbá, hogy neki nélkülözhetetlen vagy, hogy az, amit neki ajánlsz, jól tölthető, hogy szüksége van arra, amit árulsz, hogy véleményed helyes, hogy tanácsodát kövesse stb. Képzeld csak, hogy milyen előnyödre válnék ez a tehetség. Ha jövendőz állást keresz, ha azt akarod, hogy tisztességet leemeljék, vagy ha nagyobb jövedelmet kívánsz: a hypnotizmus ismeretét nélkülözhetelennek fogod találni. Sok szaz esetben fordulóponja volt ez oly egyének életében, akik kétségbeesetten lemondtak majdnem mindenről, s a jövő nem nyújtott semmi reményt. Eppen most becsújtuk közre a század legfelülőbb könyvét, mely a hypnotizmus, egyéni magnetizmus, magnetikus gyógykezelésről stb.

Tanulj otthon díjmentesen. hypoitistája. A mű új, titkos, közvetlen módszerekről szól, mely bármely intelligens személynek lehetővé teszi, hogy ezt a misztikus tudományt otthon néhány nap alatt megtanulja és hogy a tehetségét a barátai és a vele közlekedők felett, ezek tudia nélkül gyakorolja. Abszolút sikert garantálunk 5000 korona pénzbírság mellett. Ezen rendkívüli könyvnek köszönhetően sokan, hogy most 10,000-25,000 koronát kerestek évenként, néhányan roppant vagyoni szerzők. Dr. Sage, a ritka mű szerzőjének az a szándéka, hogy mindenki birtokába jusson azon misztikus titkoknak, melyeket századok óta oly féltékenyen őriztek; hogy a szegénynek ép oly alkalmat legyen erre, mint a gazdagnak.

Kitka titkokat tartalmazó könyv. Ingven kapható. Könyvének szerzői jogát azon feltétel alatt adta el, hogy tíz ezer példány osztassék szét a közönség között. Ezt a feltételt most teljesítjük. Mindenki kaphat egy ingven-példányt, bérmentesen. Tízfilléres levelező-lap vagy 25 filléres bélyeggel ellátott levél czimzendő.

NEW YORK INSTITUTE OF SCIENCE,
Dept. 114 T. ROCHESTER, N. Y., U. S. A.

*Ez a nagy mű aranyánál többet ér. Telve van titkokkal és sok benne a meglepő. Tanai, értékkre nézve legközelebb állnak a szentírásokhoz. Mindenkinnek ajánlom a könyvet. Weller Pál lelkész, Gorham, N. Y. Miván a mű magyar, francia, német, angol és spanyol nyelven van közzé téve, bármelyik a nyelvek közül kapható.

Riessner Kályhák

Phönix-
folytonégők

Egészségi szempontból legkiválóbb rendszer. Erőtel biztonsági szabályzóval. Gázkiömlések és robbanások tilárva.

Pluto
az új rendszer.

A fűtési szakra terén minden át tartott tanulmányozások kimagszó eredménye.

Fortuna

Ringeisen Testvérek, Budapest, Hold-utca 21.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŐ ÓRAÜZLETE.

Alapított 1847.

Brausweller Janos

Szegeden. Ca. és kir. kizárólagosan szab. chronometer- és mérés, feltalálója a remonitör ingadróknak stb. stb.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

A rheuma új gyógymódja.

Orvosi hőlég-készülék vállalat.

Rheuma- kőszvény-, izüdmányok, ideg- zsábk, ízület csontbántalmak, ízületi gyulladások, és rokonbetegségek esteiben páratlan hatású a hőlég-kezelés. Kaphatók egész testre és külön minden testrésze. — A test égése és minden kellemetlen érzés alkortelével eddig el nem ért hőfok. Minden készület pontosan működik. Elküldés előtt orvosi felülvizsgálat és orvosi használati utasítás.

Hatásos. Tartós. Olesó.

Dr. Hofbauer Barna orvos, rendel. Bpest, Gyár-u. 24. Telefon 105-97. Kérjen prospektust.

Gyönnyörü karácsonyi és újévi ajándékok

egyszerűtől a legdrágábbig kaphatók

0 cs. és kir. Fensége József főherceg kam. szállítója

Lőw Sándor

ékszerész és órásnál

Telefon 62-68.

Budapest, VIII., József-körút 81/A.

Vidéki megrendelések pontosan és lelkiismeretesen lesnek fogantatva. Árjegyzék kívánatra ingven és bérmentve.

Az önműködő Frommer-pisztoly

a szakértők zsebpisztolya!

Kilenczlövetű. 7.65 mm. kaliberű.

A FROMMER PISZTOLY

a legmagasabb körök hordják és az a m. kir. határrendőrség, az államrendőrség, az erdészet, a posta- és távírdaszolgálat, valamint számos városi rendőrség rendszeresített szolgálati fegyvere.

Az egyedüli pisztoly a világpiacra, a melynek csőve lővés közben épp olyan erősen és megbízhatóan van elzárva, mint a legjabb katonapuskáké, tehát a lővőnek

a legnagyobb biztonságot

és a legkiválóbb lövés eredményt nyújtja és e mellett kényelmesen zsebben hordható. Négy-szeres biztosítója van legökéletesebb kivitelben. Főlkézzel kényelmesen felhuzható és bármikor leereszthető kakasa.

Minden részében teljesen kicserélhető gépmunkával készíti a

FEGYVER- ÉS GÉPGYÁR R.T. BUDAPESTEN.

Kapható a bel- és külföld minden jobb fegyverkereskedésében. Különféle nyelvű leírás díjmentesen rendelkezésre áll.

Angol bőrbutoripar Bőrbutor szakműhelyek KENDI ANTAL

Budapest, IV. ker. Semmelweis-u. 7. sz.

Angol bőrbutor, Ebédlőszékek, irodai karosszékek szakszerű gyártása. Külön osztály használt bőrbutor modernizálására, felfrisítésére és festésére. Székátalakítások.

Rendeléseknél szíveskedjék lapunkra hivatalozni

Ékszer. Ezüst. Óra.

iparművészeti tárgyak, egyházi szerek gyári áron beszerzésük közepén vagy angol rendszerű részletfizetésre

csás. és kir. udv. szállító, **SÁRGA JÁNOS** ékszerész és műtövmestér

Budapest, IV., Kigyó-tér 5. Kolozsvár, Mátyás király-tér 13.

Legszébb kivitelű ezüst-évszék-órák grammja munkával együtt 11 f., domonkorválti Belföldi ezüst-évszék-órák 12 BIL, halas, peresnyó, térszék-órák 13 f., tálszék, szalcszék, leztyékoszék, 14 f., izüde, térszék-órák, jont tálszék, gaborszék, gyömszék-órák, csoprtos táskák, jandírnék 15 f. Szabad megtekintés vételekyszer nélkül. Szabad gyári árák. Képes árjegyzék ingven és bérmentve. Vidékre választékot készéggel küldök.

VASÁRNAPI UJSÁG

49. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER 3.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Fgyes szam ára 40 fillér. Előfizetési feltételek: Egész évre — 20 korona. Félévre — 10 korona. Negyedévre — 5 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 1 koronával több. Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A NÉP OPERA, BUDAPEST MOST MEGNYILÓ ÚJ SZINHÁZA. — Balogh Rudolf felvétele.